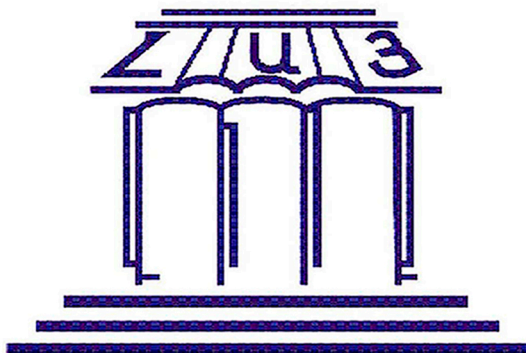

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
նչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

623

L-37

ՀԱՅ. ԼՅԵՑԻՆՈՎԻ

ԶՐՈՒՅՑՆԵՐ
ՌԱԶՄԱԿԱՆ ՏԵԽՆԻԿԱՅԻ
Մ Ա Ս Ի Ն

ԳԵՏԶՐԱՏ

1931

ՅԵՐԵՎԱՆ

13107

08 AUG 2010

Վ. ԼԵՇԳԻՆՍԿԻ

623. *uy.*

L-37

**ԶՐՈՒՅՑՆԵՐ
ՌԱԶՄԱԿԱՆ ՏԵԽՆԻԿԱՅԻ ՄԱՍԻՆ**

2046

32 նկարով

Թարգմ. Գ. ԱԹԱՅԱՆ

9632018

15896-52

10 SEP 2013

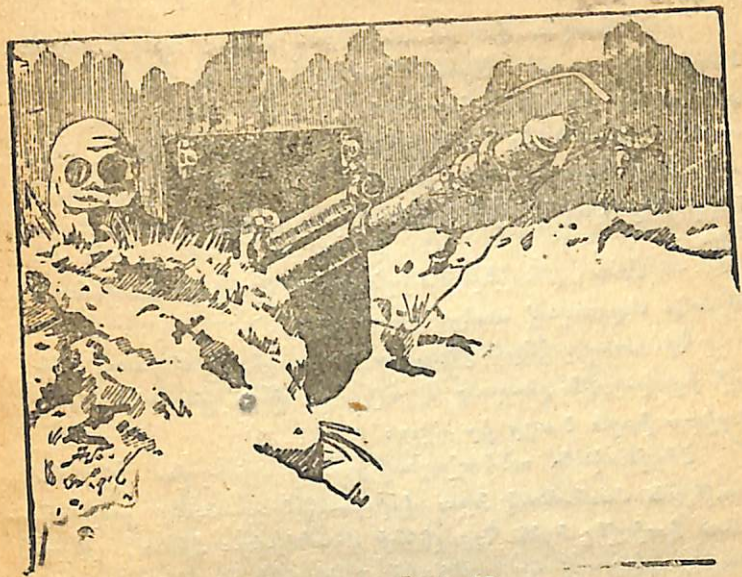
ՊԵՏԷՐՈՍԻ ՏՊԱՐԱՆ

Պլավիտ 6599(բ)

Պատվեր № 4388

Տիրաժ 7000

Լեզչինսկի.—«Զրույցներ ռազմական տեխնիկայի մասին»: Այս գրքույկում բացատրվում է ռազմական տեխնիկայի հսկայական դերը ապագա պատերազմներում և պատմվում է, թե մարտական աշխատանքի ժամանակ ինչպիսի տեխնիքական միջոցներ գործադրություն կունենան, թե ինչպես նրանց ավելի լավ ուղտադործել թշնամուն հարվածելու համար ու ինչպիսի միջոցներով նրանց դեմ կռվել: Գրքույկը ծանոթացնում է ընթերցողին նաև այն պահանջներին, վորոնց առաջադրում է ռազմական տեխնիկան ժամանակակից մարտիկին: Գրքույկը դրված է պարզ ու աշխույժ լեզվով, հաշվի առնելով կարմիր բանակային ընթերցողին: Ռազմական տեխնիկայի հարցերին ավելի լավ ծանոթանալ ցանկացող ընթերցողին ուղտակար կըլինի կարդալ նաև Վ. Վնուկովի գրքույկը.—«Ահեղ և արդյո՞ք ձեզ համար ռազմական տեխնիկան»:

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Վաչաղ հրաշալի կերպով հաղթահարեց նոր դասընթացի № 1 հրաձգային վարժաթյունը. գնդի վաչտերի միջև կնքած սոցիալիստական մրցակցության պայմանագրի պահանջները վաչաղ գերակատարեց քսան առկոսով:

Ահա թե ինչու մարտիկները, հրաձգարանից վերադառնալիս, ուրախ եյին քայլում, այստեղ ել գերաքայլելով կանոնադրքով սահմանված «120 մեկ րոպեյում»: Փամանակ-առժամանակ սյունի դլխից կատակի ձայներ եյին դալիս:

— Քայլի «կարճուկներ», յետ մի մնա, «կարճուկները» պատասխանում եյին

— Տուր, հուպ տուր, — քայլում ենք, ինչպես կրա-
կում ենք:

Հատկապես վստահ քաղցրով գնում եր հարվա-
ծային Կրուտովը: Այսօր նրա թիրախն իր մոտ հավա-
քեց բոլոր վաշտերի հրամաատարներին: Ձորսից չորս դի-
պոմները ծածկել էյին թիրախի սև կիսաշրջանը, ինչ-
պես ճանճերը մի կտոր չաքար: Այդ եր հրաձգություն-
ների նոր դառնթացի նշանավոր առաջին վարժությու-
նը:

— Ահա, թե ինչպես պետք է կրակել. հավանու-
թյամբ ժպտալով ասեց ջալղղեկը:

Կրօնատուրը վերհիշելով այդ խոսքերը, ժպտաց դեպի իր կողքին դնացող Պէյտլիկինը, վրձն ընդունեց նրա ժպիտը իբրև ծաղր իր վրա :

Հերթական անհաջողությունը—այսօրվա հրաձգության ժամանակ նրա վրիպումները—ծանր քարերի նման կախվել էյին Պչոլիկինի վրտներին: Հիմա, յերբ վաչառ ըայլում եր առնվաղն «130 մեկ բոսեյում», նա բոլորովին թուլացել եր և ամեն ըայլում դայթում եր:

— Տուր ոգնեմ, — Կրտստովը ձեռքը մեկնեց դեպի
Պէյրիկինի հրացանը:

—Առանց քեզ եւ յոլա կգնա, — բարկացած փրնթ-
փնթաց Պէյրէկիներ:

Ճանապարհների խաչմերուկի վրա վաչտը կանգ առավ, վորպէսզի հնարավորություն տա անցնելու զրահուժերի ջոկատին, վորը զալիւ էր դեպի նրանց։ Տանկերը, ամուր պողպատե զրահը հազած, ծանր մոտենում էին վաչտին։

Վաշտի հրամատարը մի քիչ խոսեց տանկերի ջո-
կատի հրամատարի հետ, կանգնեցնելով նրա ավտոմո-
բիլը ձեռքը բարձրացնելու միջոցով : Նա գլխով արավ :

Ինչպես թուով ավտոմոբիլից և նշան ավելց գեպի առան-
կերի կողմը:

Վերջին յերկու տանկը կանգնեցին:

— Առաջին դասակը և յերկրորդէ յերկու ջոկը վերջին տանկի մօտ, մնացածներն առաջավորի մօտ—կարգադրեց վաչտի հրամայտարը:

Մարտիկները չըջապատեցին տանկը։ Տանկիստան-
բի հրամատարը, կռահելով դեպի տանկի առջևի պա-
տը, արագ մի բան ասեց։ Պողպատե հրեչի առջևի պա-
տը կամաց կամաց բարձրացավ, և տանկից գլուխը
դուրս հանեց տանկավարը։ Նրա յետեւում կախած փո-
կի վրա ևս մի մարդ էր նստած։ Դա տանկի հրամա-
տարն էր։

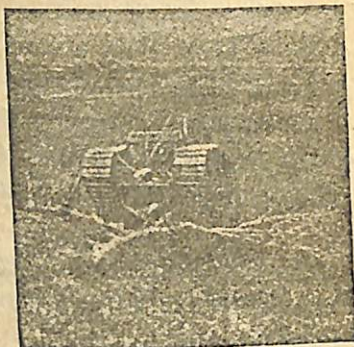
— Մոտ յեկեք, ընկերներ, մի քաշվեք.— դուրս
յեկավ տանկի հրամատարը.— Այս մեքենան մարտում
չատանդամ կողնի ձեզ:

Կարմիր բանակայինները նեղ շրջապատեցին տան-
կը, և հրամարտարն սկսեց իր բացատրությունները:

Տանկն սպառազինված և թնդանութով ու գնդացիներով ձեռնարկ արեց Երևանի քաղաքը, և քաղաքը քանդակվեց քանդակների։ Միայն Սյունիքի մարզում և Սևանա լճի մոտ Երևանի քաղաքից հեռավոր տեղերում միայն թաքցան հայերը։ Մյուս ամիս Երևանը և Երասխի մոտ գտնվող քաղաքները և բնակավայրերը քանդակվեցին քանդակների։ Երևանի քաղաքը և Երասխի մոտ գտնվող քաղաքները և բնակավայրերը քանդակվեցին քանդակների։ Երևանի քաղաքը և Երասխի մոտ գտնվող քաղաքները և բնակավայրերը քանդակվեցին քանդակների։

— Յերբ հակառակորդն ուժեղ գրակ է գործում, նկատեց մեկը:

— Ճիշտ է. — հաստատեց տանկիստը. — կրակով ուժեղ թշնամուն գրոհելը կապված է մեծ կորուստների հետ: Հենց այստեղ ել ոգնության են դալիս տանկերը, վո-

Նկ. 1. Տանկը գնում է կարող վայրով

րոնք չեն վախենում վոչ հետեւակի կրակից, վոչ ել շրպներներից: Գրոհի ժամանակ նրանց ուղարկում են հետեւակի առջևից: Հակառակորդի կրակն իրենց վրա գրավելով, տանկերը հենց դրանով ել հեշտացնում են հետեւակի առաջ շարժումը: Նրանք, ներխուժելով քըշ-նամու դասավորութեան մերսը, վազնչացնում են նրա կրակային կետերի խոշոր մասը, մատույցների վրայի արհեստական արգելափնները և քայքայում են քշնամու շարքերը: Տանկերի յետեւից գնացող հետեւակն ել լուծում է մարտն արդեն անմիջորեն ձեռնամարտի բըռնակով հակառակորդի հետեւակի հետ:

— Ուրեմն տանկը հրետանու նման — ճանապարհ է բացում...

Լավ է, — համոզութեամբ բացականչեցին հրաձիգները, — գնում է իրա համար և վոչ մի բանի չի նայում...

— Շատ ել այդպես չէ, — ժպտալով ասաց տանկիստը, — տանկը մահացու թշնամի ունի — դա հրետանին է: Նրա նռնակը ծակում անցնում է տանկի դրահը: Տանկի շարժման ժամանակ նրա ճանապարհը կարելի չէ կտրել ամեն տեսակի արհեստական արգելափներով: Մոտ յերկու մետր լայնություն ունեցող սովորական առուները, խրամատները, փոսերը, նույնպես և փոքր բարձունքները, մինչև 40 աստիճան թեքություն ունեցող լանջերով, տանկը կանցնի: Նույնիսկ ջահել անտառը, որ նրան չի կանգնեցնի: Այդ բացատրվում է նրանով, վոր տանկը թրթրաձև ընթացք ունի: Տանկը կանդնած է, ինչպես տեսնում եք, յերկու պողպատե ժապավենների վրա, վորոնք կոչվում են թրթուրներ: Սրանք շարժվում են ատամնավոր անիվների ոգնութեամբ, և տանկը, թրթուրների շնորհիվ, ազատ անցնում է այնպիսի անթրթուրների շնորհիվ, վորտեղ ամենևիլն չեն կարող ճանապարհ տեղերով: Բայց բավական է նրա ճանցնել անվաղոր սայլերը: Բայց բավական է նրա ճանապարհին սարքել մի քողարկված թակարդ — լայն փոս կամ խանդակ, այդ նրա մահը կդատնա, այնտեղից ել դուրս չի գա: Կան նաև ուրիշ միջոցներ, բայց ամենից շատ, ինչպես յես ձեղ արդեն ասեցի, տանկը վախում է հրետանուց: Չիր գնդակը, յեթե դիպչի դրահին, վոչ մի վնաս չի կարող պատճառել նրան:

Գործարանից բաց թողնելիս, ստուգում են յուրաքանչյուր դրահասալի (դրահի թերթի) անթափանցելիությունը (գնդակի ծակելուն դիմադրութեան ընդունակությունը): Ահա տեսեք այս մանր, հաղիվ տեսանիքի նշանները: Դրանք գնդակների հետքերն են:

Հրաձիգներն աչքերը սեպեռած լուռ նայում էին զրահին: Կրուտովը խորը մտածմունքի մեջ ընկավ: Լաբա վաճառականից նույնիսկ մի ծալք ընկավ հոնքերի միջև:

— Ապա, տղա յես, վորձիր, տանկի դեմ դուրս արի քո «չորսից չորսով».— Գեղնեց նրան, Պէյրիկինը:

Կրուտովը հանդիստ աչքերը վորոքեց:

— Ընկեր հրամատար, բուրժուազիան այս տանկերից շատ ունի—հարցրեց նա:

— Բաւականն ունի: Որինակ, Անդրեայում շատ են չարչարվում, վոր այսպիսի մեքենաներով վոխարինեն սովորական բանակը: Դրանից մինչև հիմա վոչինչ դուրս չի յեկել և դուրս ել չի դա: Յեւ ահա թե ինչու: Տանկը ինքն իրեն չի կարող իր ձեռքում պահել գրաված վայրը: Այդ կարող է անել միմիայն հետեւակը: Այդ մեկ: Հետո տանկը չի կարող յերկար ժամանակ աշխատել առանց ընդհատումների, նրան բենզին պիտի տաս: Այդ յերկու: Պատերազմն ել ճանապարհներին չի նայում. կոխվր տեղի յե ունենում ամբողջ տարածության վրա, անկախ նրանից թե սարեր են, անտառ ե, ճահիճ ե, դաշտ ե,—միայն թե մարդ կարողանա անցնել: Պարզ ե, վոր միմիայն տանկերով վոչինչ չի կարելի անել, պետք ե ունենալ հետեւակ, վորի մարտիկներն ամեն տեղ կանցնեն: Հարց ե ծագում, թ ինչու բուրժուազիան ամեն կերպ աշխատում ե բանակում, վորքան հրնարավոր ե, շատ մեքենաներ ունենալ:

— Յեթե մեքենաներ լինեն, այն ժամանակ ավելի քիչ մարդ հարկավոր կլինի,—պատասխանեց կոմյերիտական Վորնիկովը:

— Այդ ճիշտ ե, բայց ինչու բուրժուազիան աշխատում ե այդ ուղղությամբ: Ի՞նչ ե, նա արհեստում ե ժողովրդի արյունը թափել:

— Նրանք չեն արհեստալ:

— Նրանք ծովերով արյուն կթափեյին միանգամից աղաղակեցին ամեն կողմից:

— Ուրեմն բանն ինչու՞մն ե:

Դուրս յեկավ նույն Վորնիկովը:

— Յես այսպես եմ կարծում, ընկեր հրամատար, վոր բուրժուազիան շատ ել չի հավատում իր զինվորին: Ախր, չե վոր բուրժուական բանակները դիտավորապես բաղկացած են բանվորներից և զյուզացիներից—կապիտալիզմի դատակարգային թշնամիներից...

— Ահա, հենց այդ ե.—միջամտեց տանկիստը:— Հենց այդ պատճառով ե բուրժուազիան տեխնիկայի պոչիցն ե բռնել: Դոյություն ունեն մի քանի զանազան տեսակի տանկեր, այսպես ասած մարտական կյանքի տարբեր դեպքերի համար: Բուրժուազիան ամբողջ ջոկատներ ե ստեղծում տանկերից, զրահավորմունքներից և ինքնաշարժ թնդանոթներից: Դրանք կոչվում են մեքենայացրած ջոկատներ: Ապագայի կովում հակառակորդը լայն չափով կողտադործի այդպիսի ջոկատները, և մենք պետք ե պատրաստ լինենք դրա համար: Տանկերը մասնակցություն կունենան թշնամու հետեւակի դրոհներին, նրանց կամ զրահավորմունքների վրա յել կհենվի նույնպես թշնամու հեծելազորը...

— Ընկեր հրամատար,—խոսքը կտրեց Կրուտովը,—իսկ զրահավորմունքի՞ն դեմ նո՞ւյնպես թույլ ե հրացանային զնդակը:

— Գնդակով նրա զրահը չեմ վերցնիլ, ժպտալով պատասխանեց տանկիստը Կրուտովին,—բայց զնդակի համար առանց այդ ել բավականին նպատակներ կան: Թշնամու տեխնիկայիմ պետք ե պատասխանել սեփական, վոչ պակաս ուժ ունեցող տեխնիկայով: Ահա թե

ինչու Թորհրդային Միութեան արաշտպանութեան համար
այդքան կարեւոր է յերկրի ինդուստրացման հաջող
զարգացումը։ Նոր Փարիկների և դործարանների կա-
ռուցումը մեզ հնարավորութեան կտա թշնամու յուրա-
քանչյուր մեքենային պատասխանել մեր մեքենայով։
Այս տանկը, վոր դուք տեսնում եք, ամբողջովին կա-
ռուցված է մեր դործարանում։ Այսպիսով յեթե ձեր
գնդակը,—գարծավ տանկիստը կրուտովին,—չի յեւ
ծակի թշնամու տանկը, հակառակորդի գնդակներն եւ
իմ տանկի համար վոչ մի նշանակութեան չեն ունենա։

— Իսկ, ընկեր հրամատար, այդպիսի մեքենայից
կաղմած ջոկատները... ինչպե՞ս են դուրաւարժութեան
նկատմամբ.—հարցրեց Պէյրլիկինը։

— Այդպիսի ջոկատը որուդիչելովա ընթացքում կա-
րող է անցնել 100 կիլոմետր, այսինքն յերեք անգամ ա-
վելի շատ, քան դուք։ Զոկատը շարժվում է մեկ ժա-
մամ մինչև 25 կիլոմետր արագութեամբ։ Անպէս վոր
թեւին, թիկունքին հարվածելու տեսակետից, թեան-
ցումների, թիկնանցումների տեսակետից առհասարակ
անսպասելի կերպով վրա տալու տեսակետից—այդպիսի
ջոկատները կգերազանցեն վոչ միայն հետեակից, այլ և
հեծեւադրից։

— Դեհ, ինչպե՞ս է ձեզ մոտ.—լավեց յերկրորդ
տանկի մոտից,—բացատրեցի՞ր։

— Այո, համառոտ ծանոթացանք,—պատասխանեց
տանկի հրամատարը։

— Տեղերդ—հրաման տվաւ վաչտի հրամատարը։

Հրաձիգներն արագ շարժվեցին։

Տանկիստները մտան իրենց մեքենաները։

— Ապա նախեք նրանց ընթացքին,—գոռաց ավ-
տոմոբիլից զբաղւածների ջոկատի հրամատարը։ Տանկերը

հանկուտեցին հողն իրենց թրթուրներով ու արագ դա-
ցին մեկը մյուսի հետեւից, ճանապարհի կողքից գնա-
ցող յերկանվի առաջն ընկնելով առանց դժվարութեան։

— Հա, դա մեր «120-ը մեկ բռնեցում»-ի թայը
չէ.—նկատեց Պէյրլիկինը։

— Դայլով մա՛րչ։

Վաչտը շարժվեց։

ՎԵՃ ՏԵՆԵԿԱՅԻ ՄԱՍԻՆ

Զորանոցում հրաձգարանից վերադարձած մարտիկ-
ները աղմուկն եր կանգնած։ Հրաձիգներն աղմուկ եյին
բարձրացրել, տաքացած խոսելով որվա պլանների մա-
սին։ Սովորականի նման նրանց զբաղեցնում եր վոչ թե
հրաձգութեանը, վորն այդպէս հաջող անցաւ այստեղ։

Վեճերի ամենատաք ժամանակ ներս թռաւ Ստրո-
մինը, վաչտի խմբակը կողմից անդամը։

— Ընկերներ, այդ ի՞նչ է, միշտի վոչ վոչ
հարված չի տվել հրաձգութեան մասին։

Ստրոմինի վրա վոչ մի ուշադրութեան չզարձրին։
Նույնիսկ Պէյրլիկինը, վորն ամենից հաճախ եր ընկնում
իլլիչովիկի «Մեր պոչերը» բաժինը, և միշտ մեծ հուզ-
մունքով եր վերաբերվում վաչտի թերթի կաղմելուն,
հիմա, կարծես թե, չնկատեց խմբադրին։ Նա նեղում եր
կրուտովին, վորին պաշտպանում եյին մյուս հորվա-
ծայինները։

Պէյրլիկինի կողմը պահում եյին նրա նմանները,
«վաչտի պոչերը», պնդելով, վոր այժմյան մարտում
հարկավոր է վոչ թե լավ մարտիկ, այլ լավ տեխնիկա։

— Յենթադրենք, դու գնդակը գնդակին ես դիպ-
ցնում, իսկ իմ գնդակները բոլորը պապունց տունն են

գնումը^{*)} — տաքացած տառն էր Պշոլկինը, — ինչ տաքացած
բուլբուն կա մեր միջև, յեթե մեզ վրա տանկեր են հար-
ձակվում :

— Ախր մենակ տանկերը չեն. — չե՞ր համաձայնվում
կրուտովը :

— Տարրերնակ մարդ ես — մենակ չեն : Կարելիորն
այն է, վոր նրանք արդեն դործում են մարտում : Յեվ
ամեն տեղ, վորտեղ կռիվն սովելի լուրջ և տաք լինի,
այնտեղ անպայման դործի կդրվեն տանկերը : Դրանց եւ
ավելացրու մեքենայացրած ջոկատները, յերբ շարժ-
վում ե միապաղաղ դրահը : Յեկ մի վորձի, քո սնայ-
պերներով նրանց վրա դնա :

— Բա մեր տանկերն ի՞նչի համար են. — խոսեց հար-
վածայիններից մեկը, — նրա տանկի դեմ մենք կուղար-
կենք մեր տանկը :

— Խոսքը հենց դրա մասին է — միջամտեցին չպո-
ղերը, — «տալիս ես տանկ» — ահա թե ինչ է հիմա հրա-
կավոր, իսկ ինչ վերաբերվում է հրաձիգներին, բանից
դուրս ե գալիս, վոր դրանք, կարծես թե, յերկրորդ
կարգի բան են դառնում :

— Ախր տանկիստը քեզ ասեց — համոզում եր Կրու-
տովը, — նրանք առանց մեզ յուր չեն դնա. որինակ, դրա-
ված վայրն ամրացնելն ո՞վ պիտի կատարի, քեռի ջան :

— Պահ, ամրացնել. պատրաստին դրավելը մենք եւ
Պշոլկինին հետ միասին կանենք, քեզնից յետ չենք մնա :

— Այ անբան մարդ, — նկատեց Վորնիկովը, — դու
հենց այն ես ուղում, վոր տանկով քեզ պաշտպանես :

— Դու փաստով համոզիր, և վոչ թե հաջիր, — մի-
ջամտեց Պշոլկինը : — Ապացուցիր, վոր տանկի դեմ դու

*) վերելում են :

ավելի շատ կանես, քան թե յես : Եես դրա համար եմ
ասում, վոր հիմա պատերազմում բանը մեղանից չի
կախված : Հիմա ուժը տեխնիկայի մեջ է :

— Իսկ դու լսել ես, — ծիծաղեց Վոստրիկովը, — թե
ինչպես մերոնք քաղաքացիական պատերազմի ժամա-
նակ ջարդում եյին սովետականներին :

— Լավ եյին ջարդում :

— Իսկ ո՞վ սովելի շատ տեխնիկա ուներ :

Պշոլկինը լուռ մնաց :

— Հենց բանն էլ դրանումն է :

Լեճի ընթացքում տաքացած հրաձիգները չկա-
տեցին եւ, թե ինչպես նրանց մոտեցավ քաղդեկը :

— Ընկերներ, — միջամտեց նա խոսակցությանը, — ի
հարկե, ճիշտ է, վոր պատերազմում տեխնիկան մեծ
դեր պիտի խաղա, բայց այնուամենայնիվ միմիայն
տեխնիկայով շատ եւ հեռու չես դնա : Այդ ցույց ար-
վեց թե համաշխարհային և թե քաղաքացիական պա-
տերազմ : Տեխնիկայով սպիտակները մեղնից սովելի ու-
ժեղ եյին : Մանավանդ Վրանդելը և սովետակ լեհերը,
վորոնց իմպերիալիստները մատակարարում եյին թե
տանկեր և թե ինքնաթիռներ : Բայց և այնպես մենք
նրանց ջարդեցինք : Ջարդեցինք այն պատճառով, վոր
կարմիր բանակը, բացի հրացաններից ու զնդացիրնե-
րից, լավ սպառազինված եր սրած զենքով — քաղաքա-
կան դիտակցությամբ : Այդ տեսակետից, Կարմիր
բանակն ահադին առավելություն ուներ : Այդ միակ
բանակն եր, վորը խորը դիտակցում եր, վոր կռվում
եր իր շահերի համար, աշխատավորների շահերի հա-
մար : Իսկ ի՞նչ կստացվե՞ր, յեթե Կարմիր բանակն իր
բարձր քաղաքական դիտակցության հետ միասին ունե-
ցել եր նաեւ բարձր տեխնիկա :

— Նրանց ջարդերն ավելի հեշտ կլինեն :

— Զիշտ ե : Տեթե մենք մի քիչ ավելի ուժեղ տեխ-
նիկա ունենայինք, մենք նրանց ջարդուսիչուր կանայինք
և ավելի չուտ, և ավելի քիչ կորուստներով : Տեխնիկան
կուլում չատ ե ողնում : Բայց և այնպես տեխնիկան մի-
միայն ողնում ե :

— Ընկեր քաղղեկ, — նկատեց Պչյուլինը, — յեթե
տեխնիկան չատ ե ողնում, ուրեմն չատ ել կարեվոր չե, —
թե մարտիկը լավ և կամ թույլ ե :

— Ապա դուք ինքներդ դատեցեք — ձեր հրացանը,
որինակի համար, չե վոր դարձյալ տեխնիկա յե . .

— Դեհ, դա ինչ տեխնիկա յե :

— Դա հասարակ հրացան ե. — միանգամից վրա
բերեցին մի քանի հրաձիգներ :

Քաղղեկը խառաց :

— Ապա ստացեք, գնադացիրն ել չեք տեխնիկա հա-
մարում. որինակ, «Դեկտյարեկներ», վորը մինչեվ հի-
մա չեք կարողանում լավ յուրացնել : Այդ ել տեխ-
նիկա չե :

— Վոչ, այդ խկապես տեխնիկա յե :

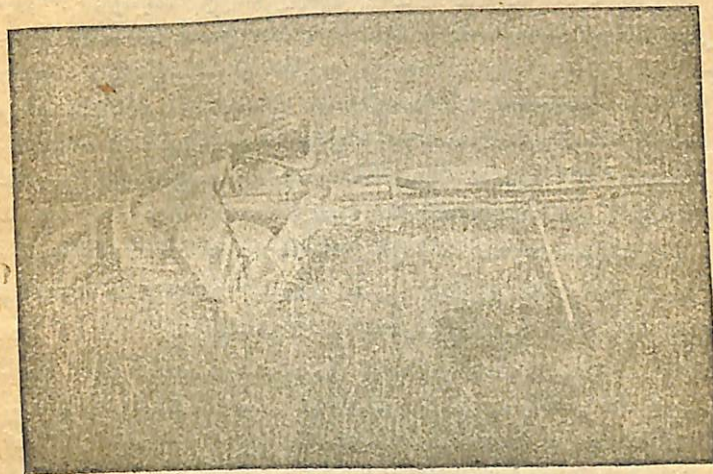
— Իսկ տարբերությունն ինչումն ե : Նույնպիսի
հրացան ե, նրա փամփուշտները նույնն են, միայն կա-
րող ե մեկ բուլեյում ավելի մեծ քանակությամբ դրն-
դակ արձակել, քան հրացանը : Ուրեմն բանն ինչումն ե :
Ինչո՞ւ գնադացիրը տեխնիկա յե, իսկ հրացանը, — վոչ :
Մարտիկները ծիծաղեցին :

— Ամբողջ տարբերությունը նրանումն ե, վոր հրա-
ցանն ավելի հասարակ տեխնիկական միջոց ե, իսկ գրն-
դացիրը — ավելի բարդ : Լավ դիտուել հրաձիգին հրացա-
նը ահադին ծառայություն կատարեցանի : Կրուտովի
ձեռքին հրացանը ահուել և անփութարինելի գեներ ե, իսկ

ձեր ձեռքին, ընկեր Պչյուլին, նա այնուհետ չատ ել քաղ-
ղակելի չե :

Մարտիկները բոլորը ծիծաղեցին : Բայց Պչյուլինը
անձնատուր չեր լինում :

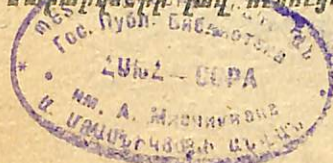
— Պարզ բան ե, վոր լավ հրաձիգը կհաղթի վատին,
խոսեց նա, — թույլ ողաչուն նույնպես թող ուժեղի ձեռ-

Նկ. 2. Դեկտյարեկի ձեռքի գնադացիրը

քը չընկնի : Բայց մի բան կա, ըկեր քաղղեկ : Յերբ
դուրս յեկան սավառնակները, տանկերը, գաղերը, զրա-
հավատմորիկները, հրետանին, գնադացիրները, միթե
նրանք չեն կարող լրացնել, ծածկել մեր — հետևյալ
հրաձիգի կամ հեծելակի թույլ աշխատանքը :

— Ուրեմն, այլ խոսքով ձեզ հետաքրքրում և մի
հարց. հարկավոր ե արդյո՞ք հետևյալի և հեծելա-
գործ մարտիկներին լավ ուսուցումը, յեթե մենք ուժեղ

տեխնիկա ունենց. կամ տանկեր, սավառնակներ, դա-
դեր և կռիւի թոյլ ամենանոր միջոցներ ունենալիս, կարելի
յե, ինչպէս նրանց ողնության, գործ անել արելի
թույլ մարտիկներով:

— Հենց այդ եմ ասում, — պատասխանեց Պէյոլիկը:

— Քեռի յե փնտռում, — նկատեցին մյուսները:

— Ընկեր Պէյոլիկինը շատ լուրջ հարց տվեց: Բոլոր
յերկրները կապիտալիստներն եւ մտածում են հենց այդ-
պիսի «քեռի» գտնել, վորն աշխատի ուրիշների տեղը:
Նրանք յերազում են նույնիսկ, վորպէսզի միլիոնավոր
բանվորներից և դյուղացիներից բաղկացած մասսայա-
կան բանակները փոխարինեն սավառնակներով, տան-
կերով և դրահալատմորիներով, նրանց վրա նստացնե-
լով իրենց — հարուստներին. հավատարիմ մարդկանց...

— Դրանից վոչ մի բան դուրս չեկավ. — նկատեց
Վորնիկովը, հիշելով տանկիստի խոսքերը:

— Ճիշտ ե. — ծիծաղեց քաղցեկը: — Սուսյոյս կա-
ռուցելով ամեն տեսակի տանկեր, սավառնակներ և այլ
տեխնիկական միջոցներ, բուրժուազիան միաժամանակ
ամեն կերպ աշխատում է նույն հետեւակից, վորքան
հնարավոր է, շատ ու լավ սովորեցրած մարտիկներ
պատրաստել: Յեթե մենք աչքի տակով անցկացնենք
ամեն մի բուրժուական բանակի կանոնադիրքը, կտես-
նենք, վոր այսօրվա ռազմական տեխնիկայի ամբողջ
հղորդիչան հետ միասին, այնուամենայնիւ զորքերի
հիմնական տեսակը մնում է նույն հետեւակը: Բոլոր
յերկրներում ղինված ուժերի գլխավոր մաստան կադ-
մում են հետեւակը և հեծելազորը: Իսկ յեթե կռիւը
հիմնականում մղվում է հետեւակի ու հեծելակի ձեռ-
քերով, ինքն իրեն հասկանալի յե, վոր թույլ պատ-

րաստված հետեւակն ու հեծելազորը, ուժեղ տեխնիկա
ունենալիս եւ, միշտ անհաջողություններ կկրեն:

— Այդ, իհարկե, այդպես է — վերջապէս համա-
ձայնվեց Պէյոլիկինը, — բայց յեթե հարկ լինի տանկի
դեմ դործել, միևնույնն է, նույնիսկ լավ հրաձիգն էլ
վոչինչ չի կարող անել...

— Այդ այնքան եւ ճիշտ չէ: Իհարկե, հրաձիգի
սովորական դեպքիւ չի ծակիլ տանկի դրահալ: Բայց և
այնպես տանկերի դեմ կռիւիւ համար կան մի շարք
այլ միջոցներ, վորոնք մարտիկի հատուկ ուսուցում են
պահանջում: Այդպես են վոչ միայն տանկերի դեմ կռ-
վելու միջոցները: Տեխնիկական միջոցները, յուրաքան-
չյուրն իր հերթին բարդացրել են ռազմական դործը,
և ռազմադաշտերը պահանջում են հիմա արելի լավ
վարժված մարտիկներ, քան առաջներում: Մեղանից
յուրաքանչյուրին անհրաժեշտ է իմանալ, թե ինչպէս
սետք է վարվել դաշտերում տեխնիկայի այս կամ այն
միջոցի հանդէս դալու դեպքում: Այդ միջոցներին լավ
ծանոթանալու համար, մենք կհաղմակերպենք տեխնի-
կական արշավ: Վաղը դնդի հրաձգային կարիներում
կխոսենք դեղացիներին մասին, հետո հրետավորները
մեզ կձանոթացնեն իրենց դործին: Իսկ հետո կարշա-
վենք ողահունների, քիմիկոսների, տանկիստների, պե-
տրոլայինների, կապավորների և ճարտարագետների
մոտ: Համաձայն եք:

— Համաձայն ենք. — ուրախացան հրաձիգները:

— Ուրեմն, այդպես, մինչև վաղը, ընկերներ:

Գ Ն Դ Ա Ց Ի Ր Ն Ե Ր

Գնդի հրաձգային կարիները բոլորովին լեփե-
ցուն եք:

ձիշտ ե, մարտիկներին փոխանց աշտեղ եյին յեկել առանց՝ վորեւ ցանկութեան: Գնդացիները, գնդի վարժակալն կյանքի մշտական ուղեկիցը, հիմա քիչ եր հետաքրքրում, յերբ հարցը տեխնիկայի մասին եր դրված: Մարտիկներին թվում եր, վոր գնդացիներին մասին, վորոնք ուսումնասիրված են մինչև վերջին ամենամփոք մասնիկը, չի կարելի վորեւ հետաքրքրական բան լսել:

Պատերի վրա կախված պլակատները՝ բուրժուական բանականութեան յեղած գնդացիներին նկարներով դարձյալ արտասովոր վոչինչ չէին ստում: Նրանց ծանր (մեր լեզուով հաստոցավոր) և թեթեւ (մեր լեզուով ձեռքի) գնդացիներին իրենց արագութեամբ ու կրակի հասողութեամբ համարյա թե վոչնչով չէին տարբերվում մեր գնդացիներին:

Վաշտի հրամատարը լավ հաշիւ առաւ մարտիկներին արամադրութեանը:

— Ձեզ, ընկերներ, ձանձրութի յե թվում, վոր մեր գտնականական արշավն սկսվում ե գնդացիներին մասին խոսակցութեանը: Բայց ինչ անենք, — ձեռքերը տարածեց զեկուցողը, — բանը նրանումն ե, վոր մարտադաշտերում մեծ քանակութեամբ տեխնիկայի հանգեւ դալու պատճառներին մեկը հենց այս գնդացիներն են, — ցուց տվաւ վաշտի հրամատարը զեպի աշտեղ կանգնած Մաքսիմի և Դեզոյարիվի գնդացիները: — Դեռ այդ քիչ ե: Այն մարտակարգը, վոր մենք հիմա սովորում ենք, հանդէս յեկաւ հենց այն պատճառով, վոր մարտում շատ ուժեղ կերպով սկսեցին ճրճաւ գնդացիները: Հենց այդ ե պատճառը, վոր մենք «տեխնիկական արշավն» սկսում ենք գնդացիների մասին խոսակցութեանը:

Մարտիկներն արդեն ավելի մեծ հետաքրքրութեամբ սկսեցին լավ տնտղել իրենց գնդացիները:

— Ձեզ լավ հայտնի յե, — շարունակեց վաշտի հրամատարը, — գնդացիները հետեւակի շատ հզոր տեխնիկական միջոցն ե, այսինքն զորքերի այն տեսակի, վոր զինված ուժերի հիմքն ե կազմում: Յեթե հրացանաձիգը պետք ե վորոչ ջանք ու ժամանակ դործադրել, վրակալի նորին լցնի հրացանը ու արձակի, ամեն անգամ հրացանը մարտական վոտքի վրա դնելով, գնդացիներն այդ ամբողջ աշխատանքը կատարում ե ավտոմատորեն, այսինքն ինքն իրեն, վորի համար ողտադործվում ե յետահարվածի ուժը: Այն ժամանակամիջոցում, յերբ հրացանաձիգը Ե գնդակ ե արձակում, ձեռքի գնդացիները մինչև հարյուր հիսուն գնդակ ե արձակում, հաստոցավոր գնդացիներ մարտական արագաձգութեանը տալիս ե 250, բայց կարող ե մեկ րոպեում արձակել 600 գնդակ, յեթե չհաշվենք նոր ժապավենի լցնելու ժամանակը:

Այսպիսով, յերբ հետեւակին գնդացիներն տվին, նրա կրակի ուժը շատ անգամ ավելացաւ: Գնդացիներին շնորհիւ, հետեւակին սկսեց ավելի մեծ համատեղութեամբ կովիվ մղել, հատկապէս պաշտպանութեան ժամանակ: Ներկայումս, որինակի համար, շատ մեծ ջանք պիտի թափել հետեւակին դուրս շարտելու համար, յեթե նա կարողացել ե լավ ողտադործել տեղը և խրամատավորվել:

Գնդացիներին մարտական հատկութեանը շատ լավ հաշիւ յեն առնվել դեռ իմպերիալիստական պատերազմի ժամանակ: Բոլոր բանակների հետեւակը զինվել ե գնդացիներով մինչև հազեցումը: Այդ ինչ ե նշանակում, ինչու քանակը չի կարելի անվերջ հազեցնել

գնդացիներով: Չե վոր մարտի վախճանը վորոշվում է սվինով, ձեռնամարտով: Իսկ դրա համար հարկավոր է մարտիկ սվինը հազցրած հրացանով, հարկավոր է հրացանաձիգ: Ուրեմն հետևյալի մարտական հզորությունը պետք է ուժեղացնել գնդացիներով այն հաշվով, վոր հետևյալը պահպանի իր դյուրաշարժությունը և հարված հասցնելու ընդունակությունը: Այժմ հետևյալը զինված է գնդացիներով այնքան, վոր յեթե գնդացիների քանակն ավելացնենք, այդ միայն կթուլացնի նրա հարվածը և կպակասեցնի նրա դյուրաշարժությունը: Այստեղ ողնության հասան ձեռքի կամ թեթեւ գնդացիները: Նրանց շնորհիվ, հետևյալն ուժեղացրել է իր մարտական հզորությունը, արհապանելով միևնույն ժամանակ իր դյուրաշարժությունը: Առաջներում հետևյալն ունեւր միմայն ծանր գնդացիներ, ինչպես Մաքսիմի սխտեմի այս հաստոցավոր գնդացիքն է: Վո՞րքան է սրա կրակի հաստոցությունը, ընկեր Ստրոմին:

Ստրոմինը բարձրացավ և վստահ կերպով արտասանեց.

—Հաստոցավոր գնդացիքի գործոն կրակը մինչև 1000 մետր է, նշանոցով կարող է կրակ վարել մինչև 2300 մ., իսկ անկյունաչափով նաեւ մինչև 4 կիլոմետր:

—Ինչպես տեսնում եք, գնդացիները հրաձողության հասողությամբ քիչ են պակաս հրետանուց: Նրանց կրակի դիպուկությունը նույնպես մեծ է:

—Այդ եր պակաս, վոր հաստոց ունենա ու դիպուկ չլինի.—նկատեց հրաձիգներից մեկը,—այդ նույնն է, յեթե շարունակ կրակենք «պառկած», հեմարանից»:

—Հենց այդ է: Դրան ավելացրեք արագաձողությունը—250 գնդակ մեկ րոպեյում. այդ հավասար է 50 հրա-

ձիգների, այն էլ այնպիսի հրաձիգների, վորոնք հմուտ են: Իդուր չե, վոր հաստոցավոր գնդացիքը համարվում է հետևյալի ամենահզոր կրակային միջոցը: Այա, ինչու համար կարիք յեղավ ձեռքի գնդացիներն ունենալ:

—Մաքսիմը ծանր է: Չի կարող այնքան տեղ մեր յե-

տեվից հասնել:

—Չայնր յավեցին:

—Ընչա է. 64 կիլոգրամմը, վորը նրա քաշն է, հա-

նաք չե: Իմպերիալիստական պատերազմի ժամանակ, յերբ հետևյալը միմիայն ծանր գնդացիներն ունեւր, հարձակվողը համար շատ դժվար եր կռիվ մղել պաշտպանության կրակի դեմ: Ծանր գնդացիները յետ ելին մնում հրաձիգներից, ուշանում էին պաշտպանել շարժումը և ողնել զրոհին: Այն ժամանակ ողնության հաստան այնպիսի գնդացիները, ինչպիսին Շոչի և Լյուիսի գնդացիներն են: Թեպետ նրանց կրակի արագությունն ու հաստոցությունը շատ պակաս է, քան ծանր գնդացիներինը, բայց դրա վտխարեն նրանց քաշը 14 կիլոգրամից ավելի չե: Ձեռքի գնդացիները, ամենուրեք շարժվելով հրաձիգների հետ, հարձակվողին խոշոր ողնություն ելին ցույց տալիս պաշտպանության դեմ կրակային կռիվ մղելու գործում: Սրանից հասկանալի յե, վոր բոլոր բանակները ձգտում էին շատ լավ թեթեւ գնդացի ունենալ: Այդ խնդիրը հասարակ խնդիր չե: Կարիք յեղավ յերկար ժամանակ աշխատել, մինչև վոր վերջապես բոլոր բանակներում հանդես յեկան այնպիսի ձեռքի գնդացիներ, ինչպես Դեղտյարեվի սխտեմի մեր գնդացիքը: Ապա, գնդացրաձիգներ, ծանոթացրեք մեզ ձեր նոր ընկերոջը:

Ասացեք, ընկեր Ռեչետնիկով:

II դասակի 1-ին ջոկի հրամատարն իրեն սպասել չէ
տվալ:

— Դեղատարեվի սիստեմի ձեռքի գնդացրի քաշն է
7,1 կիլոգրամ: Նրա մարտական արագաձուլթյունն է՝
մինչև 150 գնդակ մեկ րոպեյում: Կրակի նշանոցային
հասողությունն է՝ մինչև 1-300 մետր, դործոն կրակը—
մինչև 800 մետր:

— Ճիշտ է: Դրան մնում է ավելացնել, վոր մեր
ձեռքի գնդացրը վոչ միայն սպիտակ է արտասահմանի
գնդացրներին, բայց նրանցից շատերից բարձր է: Տակ-
տիկական պարապմունքների ժամանակ ձեռք բերած ձեռ
փորձից դուք ինքներդ գիտեք, թե ինչպիսի պահանջներ
են ներկայացնում գնդացրները մեր դաշտային աշխա-
տանքներին: Ապա, ընկեր Դրուզին,— դարձավ նա դեպի
II դասակի 4-րդ ջոկի հրամատարը,— հիշեցրեք մեզ,
թե ինչու վերջին պարապմունքների ընթացքում հար-
ձակման ժամանակ յես կանգնեցրի ձեր ջոկը: Չե վոր
ձեր մարտիկները լավ եյին քողարկվել, շատ հաջող կեր-
պով հարմարվում եյին վայրին, իսկ դուք հարձակումը
վարում եյիք մեծ թափով, վաղեվադը կատարելով:
Վերջապես ձեզ հաջողվեց ձեր ջոկը դուրս բերել հակա-
ռակորդի ձեռքի գնդացրի թիվը: Բայց ինչու, չնայած
այս բոլորին, յես հարկադրված եյի կանգնեցնել ձեզ:

— Հենց այդ պարապմունքի ժամանակ յես խայտա-
ռակվեցի:— Խոսեց լայնաթիկունը Դրուզինը,— հան-
կարձ պարզվեց, վոր իմ ջոկը գտնվում է ուղղակի ծած-
կորդի վրա, այսինքն մի ուղիղ գծի վրա, վորը կաղմում
եյին՝ յերկրորդ ջոկը, վորն ինձ ողնում էր և իմ կողմից
գործվող կետը: Հենց դրանով ել յես ինձ զրկեցի կրա-
կային ողնությունից, վորովհետև գնդացրը չեք կարող

դրակ վարել իմ ջոկի մարտիկներին հարվածելու վախճ
պատճառով:

— Իսկ յեթե յես ձեզ չկանգնեցնեյի, ու դուք այդ-
պիսի դրույամբ ձեռ ջոկը գործի շարժեյիք, ինչու՞ վ այդ
կարող եր վերջանալ:

Դրուզինն իր շուրջը նայեց և, գտնելով հինգերորդ
ջոկի հրամատարին, ասեց.

— Դրա մասին Միրոշինը կարող է ինձնից լավ պատ-
մել:

Դրուզինի խոսքերի պատասխանն եր բոլորի միա-
բերան ծիծաղը: Ծիծաղեց նաև վաչտի հրամատարը,
հիշելով, թե ինչպես Միրոշինի ջոկը հարձակումից
տարվեց, բաց վրա տվավ դեպի հարձակվողի գնդացրի
ճակատը ու նրան գլուհեց: Մարտիկները չափազանց
դարձացած եյին, յերբ նրանց հայտնեցին, վոր նրանց
ամբողջ ջոկը վաղուց է գնդակահարված հենց այն ջոկի
կողմից, վորին նրանք այդպես խիզախ կերպով գլուհե-
ցին:

— Պատմեցեք, պատմեցեք, ընկեր Միրոշին:— ասեց
վաչտի հրամատարը,— այստեղ բանն ինչու՞մն էր.

— Հոգնեցրի յես իմ տղաներին, տարվեցի և նրանց
առաջ ուղղակի գնդացրի վրա: Հենց դրանով ել խայ-
տառակվեցի... արագ պատասխանեց յերբեք չհուսա-
հատվող Միրոշինը:

— Այդ ո՞ւմ հետ չի պատահում:

— Սխալներ անելով սովորում ենք:

— Մենք դեռ կապացուցենք:— մեկը մյուսի յետեմից
գործում եյին Միրոշինի ջոկի մարտիկները, վորոնք միշտ
համառորեն պաշտպանում եյին իրենց ջոկի հրամատա-

— Մենք Միրոշինի հետ որի ու հրի բերանը կգնանք, — աշխատում եր մյուսներինց ավելի բարձր գոռալ կրուտովը :

— Այսպես, ընկերներ, — հանդատացրեց լուղներին վաչտի հրամատարը, — Դուք ինքներդ ել տեսնում եք թե ներկայումս մարտում ինչպիսի տեղ ե բռնում գնդացիները : Մեր յուրաքանչյուր քայլը կախված է գնդացիից, քե մեր, վոր պաշտպանում ե շարժումը և ապահովում ե գրոնը, ու քե հակառակորդի գնդացիից : Ավելի հաջող գործելու համար, մենք ներկայումս հատուկ մարտակարգ ենք կազմում : Այժմ, յերբ շատ գնդացիներն հանդես յեկան, մարտիկները ցրված են ամբողջ դաշտի վրա փոքրիկ խմբակներով և գործում են նոսրացած մարտակարգով : Ինչո՞ւ համար ենք այդպես անում :

Վորպեսզի քիչ կորուստներ կրենք. — բոլորի փոխարեն պատասխանեց Միրոշինը :

— Ելի ինչի՞ համար. — հարցրեց վաչտի հրամատարը : — Ասեցեք, Դրուզին, դուք այդ պետք ե լավ հեշեք :

— Վորպեսզի հնարավորութլում տանք մեր գնդացիներին կրակ վարել ջոկերի միջև յեղած արանքներով :

— ձիշտ ե : Ուրեմն մեր մարտակարգը թիկադրված ե մեզ գնդացիներին կողմից : Ինչպես տեսնում եք, գնդացիներն չեն հիմա շատ պատվավոր տեղ են բռնում : Ապա տեսնեք, թե ինչպե՞ս պիտի իրեն պահի մարտում հրացանածիդը : Ամենից առաջ սկսենք զորաշարժից : Որի՞նչակ, վաղեմիվադը : Ապա, ընկեր Պչյուկին, պատմեցեք մեզ, թե ինչու այդ թեմայի շուրջը ձեզ հետ մյուսներից ավելի հաճախ ե հարկ լինում խոսել :

Բոլորը ժպտը յերեսներին դարձան Պչյուկինի կողմը, վորի զոնգաղաշարժութլունը տակտիկական պա-

րապմունքների ժամանակ մշտապես հրամատարներին նկատողութլունների պատճառ եր դառնում :

Պչյուկինը բարձրացավ պատասխանի համար, բայց լուռ մնաց :

— Ինչ ե, չե՞ք ուզում հանձն առնել ձեր սխալները. — հարցրեց վաչտի հրամատարը :

— Վոչ, ընկեր հրամատար, — աշխուժացավ Պչյուկինը, վորը դատեց, վոր յեթե ջոկերի հրամատարներն իրենք պատմեցին իրենց սխալները, ուրեմն իրեն ել կարիք չկա իր սխալները թաղցնել : — Յես միայն միտս եմ գցում բոլոր դեպքերը, վորպեսզի վոչինչ չմոռանամ . . .

Պչյուկինն սկսեց մանրամասն պատմել իր տակտիկական անհաջողութլունների մասին :

— Առաջինը, վորն ինձ շատ դժվարացնում եր, այդ այն ե, վոր ամեն մեկը պետք ե ինքն առանձին վաղեմիվադը կատարել : Այստեղ ստացվում ե այն, վոր կամ ժամանակից չուտ ես վազում, կամ ուշ :

— Իսկ ինչու հարկ ե լինում մեկ-մեկ վազել, յերբ բոլորի համար միատին վազելը, իհարկե, ավելի հեշտ կլիներ :

— Իմ կարծիքով, գնդացիի պատճառով, — վրա բերավ Պչյուկինը, — առանձին մարտիկների վրա կրակելը գնդացիի համար ձեռնաու չե, այլ բան ե, յեթե ամբողջ ջոկը թիրախի նման կանգնի, այն ժամանակ գնդացիի համար նրան հնձելը դժվար չի լինի :

— Ահա, հենց այդ ե : Գնդացիները վոչ միայն հարկադրեց մեզ մասնատվել ըստ ջոկերի, այլ և ստիպեց յուրաքանչյուր մարտիկին ինքնուրույն կերպով աշխատել : Դրանով արտահայտվում ե տեխնիկայի ազդեցութլունը. մարտիկն այնքան լավ վարժված պիտի լինի,

ժողով, անհրաժեշտութեան դեպքում, նա ինքը կ'արդարա-
նայ միտ ընդունել, և ամեն կերպ ոգնի իր մասի հա-
ջողութեանը: Այսա ել ինչի՞ մասին կ'իշխենք մեզ:

— Ամենից շատ յետ տուժում եյի նրանից, վոր վա-
ղելապղծի համար յետ միանգամից չեյի վերկենում, —
ալելի համարձակ շարունակեց Պէյուկինը, — հետո շատ
ե խոսվել վաղելապղծի արադութեան մասին, — անսլա-
ման զնդակի նման թռչել և միանգամից պառկել:

— Մի խոսքով, — ամփոփեց վաչտի հրամատարը, —
հիմա մարտադաշտում մարտիկից պահանջվում ե արա-
դութիուն ու ճկունութիւն: Հմտորեն կատարած վաղե-
վադքը քողարկում և ծածկում ե շարժումը, վորի շնոր-
հիվ մարտիկն ամբողջ քիչ ե իրեն զնում կրակի տակ և
ալելի շուտ ե բռնվում թշնամու հետ վճռական ճեռնա-
մարտի, սկիւնամարտի...

Այժմ տեսնենք, թե ի՞նչ պահանջեց զնդապիւրը հրա-
ցանաճիկից կրակ վարելու նկատմամբ: Կարելի չե, ար-
դեն ժամանակն ե մեզ — հրացանաճիղներին հանձնել
արխիվը, յեթե դաշտում ճրճուում են այնպիսի փոքրիկ
մեքենաներ, վորոնցից ամեն մեկն իր կրակի ուժով զերա-
զանցում ե մեզնից մի քանի տասնյակ անդամ:

Հրաճիղներն ականջները սրեցին. լուծվում եր
նրանց և զնդապիւրաճիղներին միջով մշտապես տեղի ու-
նեցող վեճերի հարցը, վորոնց ընթացքում զնդապիւ-
րաճիղները պատրաստ եյին զիջել հրաճիղներին առաջ-
նութիւնը ճեռնամարտի ժամանակ, բայց կրակի վերա-
բերմամբ նրանք բավականին համոզիչ կերպով հաղ-
թում եյին հրացանաճիղներին:

— Ընկեր Պէյուկինը ճիշտ տոնց, — շարունակեց
Վաչտի հրամատարը, — մենք մեր մարտակարգով

զնդապիւրներն մենք վնաս հասցրինք, ապա փորձելը մեզ
բռնել ամեն մեկին առանձին, յերբ մենք ցրվել ենք ամ-
բողջ մարտադաշտի վրա: Չե վոր կարելի ե, վորքան
հնարավոր ե, շատ քայքայել հակառակորդին դեռ հեռ-
վից և իրեն համար հեշտացնել նրան ջախջախելը վճռա-
կան բողբոյն — ճեռնամարտի բռնվելու ժամանակ: Իսկ
ո՞վ պիտի հատիկով բռնի հենց այդ առանձին — առանձին
մարտիկներին, վորոնք յերևում են շատ կարճ ժամա-
նակամիջոցում:

— Այդ մեր դործն ե. — դուռացին հրացանաճիղները:

— Այո, այդ հրացանաճիղների աշխատանքն ե:
Հիմա, ընկերներ, յերբ զնդապիւրները մարտադաշտում
այնպիսի դրութիւն են ստեղծել, վոր նպատակները
յերևում են վայրկյաններով, — հրացանաճիղը պիտի ե
հատկապես հմուտ հրաճուրքում վարի: Այդ պատ-
ճառով ել հրաճութեան ուսուցումը ներկայումս տար-
վում ե առաջկանից միանգամայն տարբեր յեղանակով:
Հրացանաճիղը, սնայպերի նման, պետք ե հրաշալի
կերպով իր զենքին տիրապետի:

Ընդհանուր առմամբ, ընկերներ, այդպիսի տեխ-
նիկական միջոցը, ինչպիսին զնդապիւրն ե, ամենից ա-
ռաջ այն արեց, վոր մարտադաշտում պահանջվեց այն-
պիսի մարտիկ, վոր հատկապես փարպիկ ե գորշաք-
ժում և հատկապես հմուտ ե հրաճուրքում մեզ:

Հենց այդ ուղղութեամբ ել դործում ե ամբողջ
ռազմական տեխնիկան: Տեխնիկան վա՛յ միայն չի միա-
գեցնում մարտիկի նշանակութիւնը, այլ ընդհակառա-
կը խիստ կերպով ուժեղացնում ե այն պահանջները,
վոր ներկայացվում են նրա ֆիզիկական հատկութեան-
նրին, նրա քաղաքական-քաղաքական ամբարձրումը:

Սրանով էլ մենք կվերջացնենք, իսկ մյուս անգամ
կդնանք հրեաավորների մոտ:

Հ Ր Ե Տ Ա Ն Ի

Հրեասնական դնդում հրաձիգներին դիմավորեց
մարտկոցի հրամատարը:

— Ընկերներ, — խոսեց նա, — դուք յեկել եք ծանո-
թանալ հրեաանու հետ: Բայց վորպեսզի մենք ավելի
լավ իրար հասկանանք, նախ պատմեցեք մեզ ձեր հրե-
աանու մասին:

Հրաձիգները մի քիչ չփոթվեցին:

— Այդ դնդի հրեաանու մասին եք ասում... —
ընդհատեց անհարմար լռությունը նրանցից մեկը:

— Յերեկի դումարտակայինի մասին ե խոսքը... —
չարունակեց մյուսը:

— Վոչ, — առարկեց հրամատարը, — դրա մասին յես
ինքս էլ կպատմեմ ձեզ: Իսկ դուք ծանոթացրեք ինձ
ձերի հետ:

— Մեզ մոտ բացի դնդի և դումարտակային հրե-
աանուց վոչինչ չկա:

— Ուրեմն թաղցնում եք, — ծիծաղեց հրամատա-
րը, — իսկ յես չառ անգամ եմ լսել, թե ինչպես եք դուք
գործել ձեր հրեաանիով: Յեվ այդ վորոչ մարտիկների
ձեռքում զարմանալի հետևանքներ ե տալիս. հենց վոր
խիում ե, թիրախները ջարդուփչուր են լինում:

— Այդ մենք նոնակներով ենք անում — ձեռքի և հը-
րացանային:

— Այո. հենց դրանց մասին ե խոսքը, — միջամտեց
հրեաավորը:

— Բա, դա ի՞նչ հրեաանի յե:

— Ապա, ասացեք խնդրեմ, ինչու համար եք ձեզ
հետ քաշ տալիս նոնակները, յերբ դուք հրացաններ ու
դնդացիներ ունեք. — հարցրեց հրեաավորը:

— Գնդակով թշնամուն մեչտ ել չես կարող հար-
վածել: Յեթե նա, որինակ, նստած ե խրամատում,
նրան այդտեղից դուրս քշել կարելի յե միմիայն նոնա-
կով:

— Նոնակով լավ ե գործել ույնպես անտառում և
քնակավայրերում, — ավելացրեց կրուտովը:

Նկ. 3. Ականանիս

Մի խոսքով — չարունակեց հրամատարը, — ա-
մեմ տեղ, վորտեղ հակառակորդն ոգավում ե վորևե
ծածկարանից, դուք գործի յեք դնում ձեր նոնակները:
Հենց այդպիսի դեպքերումն էլ գործի յեն դնում հրե-
աանուն: Նրա դիմավոր խնդիրն ե՝ ամապարհ հար-
թեղ հետևիլակի համար այդ ամապարհի վրայի բոլոր

արգելիցորդ սրբի և, ձեր հրաշարային նշանի նման,
խիկ ամեն տեսակի ծածկարանների յետմում քաղ-
նքված բշմամում, վորտեղ նրան չի կարողանում հար-
վածել զնդակը: Հրեաներն ունի յերկու հիմնական արկ-
նուակ և շրապնել: Նոնակը գլխավորապես ծառայում
է ամեն տեսակի արգելիներն ու ծածկարաններն ավե-
րելու համար, իսկ շրապնելը—կենդանի նպատակները
հարվածելու համար: Մեր նոնակը մոտավորապես
նույնպիսի կազմութիւն ունի, ինչպես և ձեր հրեա-
նային նոնակը: Իսկ շրապնելը բաղկացած է բարակ պա-
տեր ունեցող սղոզապտե բաժակից, վորը լցված է կլոր
զնդակներով. պայթումի ժամանակ այդ զնդակները
զուլա են թռչում դեռ ողի մեջ միանգամից մի ամբողջ
խուրձի ձևով:

— Իսկ ի՞նչ է ուսմբը.—հարցրեց մեկը:

Ուսմբը նույն նոնակն է, բայց ավելի մեծ քաշ
ունի:

Յեթե ավելի արկի քաշը 16 կիլոգրամից ավելի
չէ, այդպիսի արկը կոչվում է նոնակ, իսկ ավելի ծանր
արկը կոչվում է ուսմբ:

— Իսկ դուք ինչպե՞ս եք անում, կրակելով մի ան-
գամ ավելի վորքը արկով, իսկ մյուս անգամ ավելի
մեծ:

— Հիմա կբացատրեմ: Ձեզ մոտ, որինակ, ձեռքի
նոնակներ նետելու համար հարմարեցված է մարտիկ-
ների ամբողջ մասսան, իսկ հրաշարային նոնակների
համար արդեն դատված են հատուկ նոնակներ: Հենց
այդպես եւ մեր հրեաներն բանժանվում է մի քանի տե-
սակների: Բայց նախքան այդ մասին խոսելը, դուք
հիմա կըջեք ամբողջ պարկը, լավ տեսնեցե՞ք հրանոթ-

ները ու հետո ինձ կասե՞ք, թե ինչն է հատկապես ձեր
աչքին ընկել:

Հետաքրքրված մարտիկները, ոսա ջոկերի բաժան-
վելով, սկսեցին հրետանական սլարկի չրջադայությու-
նը:

Բարակ ու յերկար մարմին ունեցող հրանոթների
մոտով անցնելիս, կրուտովն արտասանեց:

— Սքանչելի յե.

— Այդ մեր 76 միլլիմետրանոց թնդանոթներն են,
— նկատեց հրետավորը:

Հրանոթների հետեյալ շարքն արդեն այլ տեսք ու-
նեք. կրանց փողերը ավելի կարն ու հաստ եյին, ըստ
վորում նրանք ուղղված եյին մի քիչ դեպի վեր:

— Այդ ինչ թնդանոթներ են.—հարցրեց կրուտովը:

Սքա. ք թնդանոթներ չեն, այլ հորիցներ են,—
ուղղեց հրետավորը:

— Հորիցներ.—չվոթվեց կրուտովը նրանով, վոր
ինքը հարվածային է ու չդիտե նույնիսկ հրետանական
հրանոթների ա. ունները:

Պարկի չրջադայությունը վերջացնելուց հետո,
մարտիկները նորից հավաքվեցին և չրջապատեցին
մարտկոցի հրամատարին:

— Ապա տեսե՞ք, դուք ի՞նչ նկատեցի՞ք.—հարցրեց
նրանց հրետավորը:

— Միատեսակ չեն ձեր հրանոթները,—ասաց կրու-
տովը:—Մի քանիսը յերկար են ու բարակ, մյուսներն
ավելի կարճ են ու ավելի հաստ:

— Յեւ նրանց բերանները տարբեր են ուղղված,—
ավելաւորեց Դրուզինը,—կարճ ու հաստերը, կարճե-
թե, ուղում են դեպի յերկինք կրակեն:

— Դուք ճիշտ եք նկատել,—խոսեց հրամատարը:

Պատկեր տարբերությունը նրանումն է, վոր վարդ արտա-
 քանք գետնամերձ եմ կրակում, ինչպես ձեր հրա-
 ցանք, և նրանք կոչվում են բնդանոթներ, իսկ մյուս-
 ների արկը ուղղորդ հեռագծով և թռչում, սրանք կոչ-
 վում են հորիցներ: Գետնամերձ հետադիմ ունեցող
 թնդանոթով կարելի չե նախ ավելի հեռու կրակել և
 հարվածել ավելի մեծ խորություն: Բայց այդ թըն-
 դանոթը լավ է քաց տեղանքում: Յեթե հակառակորդը
 տեղավորվի լեռնակի յետեվում կամ խանդակում, այդ
 դեպքում մեր թնդանոթի արկը նրան չի դիպչի: Այդ-
 պիսի դեպքերում հարկավոր է հորից, վորն իր արկն
 ուղարկում է ուղղորդ հետագծով: Այսպիսով, ընկեր-
 ներ, մենք ձեզ հետ պարզեցինք, վոր հրետանին ունի
 յերկու հիմնական տեսակի արկեր—նոցակ և շրապնել
 և յերկու հիմնական տեսակի հրանոթներ—քնդանոթ
 և հորից:

Մենք հրետավորներս ձեզ—հետեվակների հետ միա-
 սին դործում ենք ձեռք ձեռքի տված: Մարտում միմ-
 յանց ոգնություն հասցնելը ձեր ամենակարելիոր խըն-
 դիրն է: Հրետանին—այդ ձեր զենքն է, այդ պատճա-
 ռով ևլ հրետանին մտնում է զորական միավորություն-
 ների կազմի մեջ:

Բոլոր բանակներում հրետանու գլխավոր մասնա-
 կազմում են թնդանոթներն ու հորիցները, վոր դուք
 տեսաք մի քիչ առաջ: Այդ այսպես կոչված դիվիզիա-
 կան հրետանին է կամ քեքեվ դաշտային հրետանին:
 Դրա մեջ մտնում են թնդանոթները, վորոնց ամենանոր
 ախարները կրակում են մինչև 8-9 կիլոմետր հեռավո-
 րության վրա, մոտ 7 կիլոգրամ քաշ ունեցող արկե-
 րով, և հորիցները՝ մինչև 7,6 կիլոմետր հրաձգությամբ
 հասնողությամբ և մինչև 22 կնոգրամ քաշ ունեցող

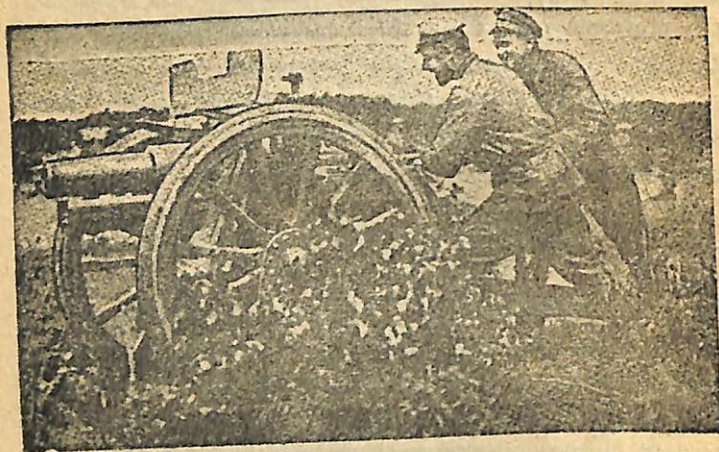
արկով: Եթե դաշտային հրետանու խնդիրն է՝ հա-
 վածել կենդանի ուժը, վաճկացնել լարափակերը և
 վերել փոքր ամրությունները:

Սակայն այն ամենը, ինչ վոր արգելք է հանդիսա-
 նում հետեվակի ճանապարհի վրա, չի կարելի ջարդել
 և ավերել: Հենց դուք ել ձեր հրացանների և զնդացի-
 ների կրակով չեք կարող հարվածել ամեն տեսակի նպա-
 ռակները: Դուք աշխատում եք հարվածել այն, վորն
 ավելի կարելիոր է: Մարտական հրաձգություն արվեստն
 էլ, ի միջիայրոց, հենց նպատակների ընտրությունը
 խելացի կերպով կատարելու կարողությունն է: Կարե-
 վոր է, վոր հրետանին ել իր կրակով վրա տա այն ժա-
 մանակ և այնտեղ, յերբ և վորտեղ այդ հարկավոր է
 ձեզ—հետեվակին: Իսկ ինչպես խմանաս, թե ձեզ մանա-
 վանդ ի՞նչ է հարկավոր:

— Հեռադիտակով (բինոկլով) կտեսնենք,—նկատեց
 Պչյոլկինը:

— Մասամբ այդ այդպես է, —համաձայնվեց հրետա-
 վորը.—Մենք ուշիուշով հետեվում ենք մեր դիտակե-
 տերից՝ ձեր յուրաքանչյուր քայլին, դիտում ենք թշա-
 մուն, հաշվում ենք, թե իրան վորտեղ պիտի ճնշել մեր
 կրակով, և այդ բոլոր գործողություններով մենք իս-
 կապես ոգնում ենք ձեզ: Սակայն վորպեսզի հնարավոր
 լինի հետեվել ամբողջ մարտի ընթացքին, մենք պետք է
 ձեզնից մոտիկ լինենք, մոտիկ լինենք այն զորամասին,
 վորին ոգնում ենք: Հետեվակ զնդերին, որինակ, տրո-
 վում են 76 միլլիմետրանոց թնդանոթներ: Այդ ձեք
 զնդային հրետանական բաժնյակներն են: Նրանց թնդա-
 նոթները նույնպես 76 միլլիմետր տրամաչափի չեն,
 բայց կարող են կրակել մինչև 6 կիլոմետր հեռավորու-
 թից:

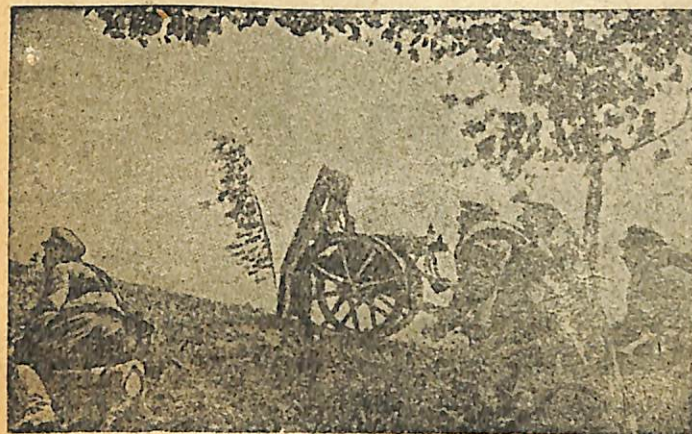
և զազաթնահար կրակով, ինչպես հորիցները: Նրանք շատ ավելի թեթեւ են դիվիդիական թնթանոթից, և 5-6 մարտիկ կարող են նրան ձեռքով տեղափոխել նույնիսկ վարած դաշտով: Այդ պատճառով եւ նրանք միշտ ձեռք հետ են ինչպես ձեր գնդացիները, և ուղեկցում են հետեւական, իրենց կրակով ոգնում են հետեւական իր խնդիրները կատարելու գործում: Սակայն գնդային հրթիռներն չի կարող բուրդովին կոտրել թշնամու դիմա-

Ն. 4. Գնդային թնթանոթ

գրությունը: Այդ պատճառով գումարտականներն ունեն իրենց գումարտական հրետանին, վորը մարտում դռնում է ամեն տեղ հրաձիգների հետ միասին: Դա կոչվում է մղում հակառակորդի գնդացիների դեմ, յերբ նրանք անսպասելի կերպով կրակ են բացում գումարտականի ճանապարհների վրա, պաշտպանում է զրահամեքենայի կամ տանկի հանկարծակի հարձակումներից: Ընդհանուր առմամբ այնպիսի խնդիրներ են կատարում, վոր-

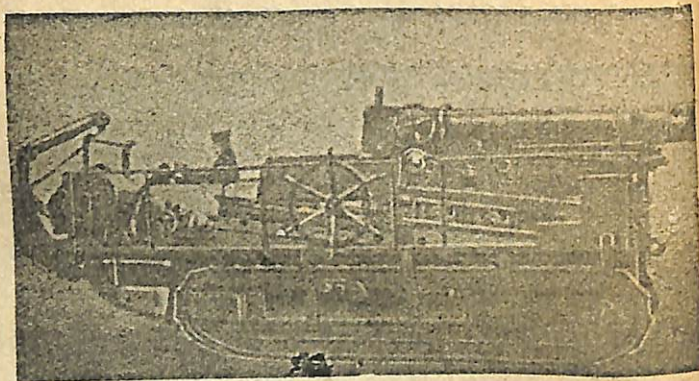
բոնց ի վիճակի չեն արագ հաղթահարել մարտի ժամանակ վոչ գնդային, վոչ եւ ատավել դիվիդիական հրետանին: Բանակներում մեծ մասամբ գումարտական հրետանին ունի 37 միլիմետրանոց քնդանոթների փոքր նունակով, վորը հաջողությամբ խփում է միմյեւ մեկ ու կես կիլոմետր հեռավորության վրա, և ականանետներ մեծ ամերիկյան ուժ ունեցող արկով, վորի քաշն է 23 կիլոգրամ: Ականանետի գործողության հասողությունն

Նկ. 5. Գումարտական թնթանոթ

և սովորաբար մինչև կես կիլոմետր: Ներկայումս ամեն տեղ մշակել են փոքրակալիբր հրանոթների նոր տիպարներ, ըստ վորում ավելացրել են նրանց հեռահարությունը, արագաձգությունը և ավերիչ ուժը: Այդ հրանոթները կարելի չէ քանդել, առանձին մասերի բաժանել, վորը մեծ չափով հեշտացնում է նրանց ձեռքով տանելը: Գնդային ու հավաքելը շատ քիչ ժամանակ է պահանջում:

Զորական հրետանին ևս մեկ տիպարի ճրանոթներ
ունի։ Այդ ծանր դաշտային հրետանին է, վորը սովորաբար
տրվում է կորպուսներին։ Ամենանոր տիպարների
ծանր դաշտային քնդանոթները կրակ են վարում մինչև
11 կիլոմետր հեռավորությամբ 17 կիլոգրամ քա-
շի արկով։ Դաշտային տիպարի ամենամեծ ծանր հո-

Նկ. 6. Շուգելի 240 ս. թվրապոր հորեցը յերթական
դրությամբ

բիցները կրակում են մինչև 7,6 կիլոմետր հեռավորու-
թյամբ 40 կիլոգրամ քաշի արկով։

— Այդ քանի՞ փութ է, ընկեր.— հրամատարը հան-
կարծ հարցրեց կարմիր բանակայինին, վորն այդ բոպե-
յին օւշադրությամբ տնտղում եր իր կարմրած կոշիկը։

— Վերկաց, Պչյուկին, վերկաց, քեզ են հարցնում։
Խիստ կարմրած Պչյուկինը վերկացավ, բայց վոչ
մի խոսք չարտասանեց։

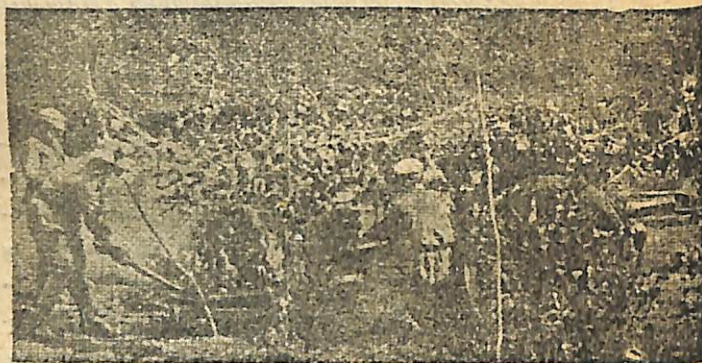
— Յերեք փութ, — նրան հուշեցին յետևիկի։

— Նստեցեք, ընկեր Պչյուկին, — ասաց երամատարը

— 40 կիլոգրամը թեպետ ք յերեք փութ չէ, բայց քը-
րան մօտե—յերկու ու կես — ութ է։ Սակայն հրանոթ-
ների այդ նորադույն տիպարները, վորոնց մասին յիս
տասցի, սպառազինման մեջ կմտնեն աստիճանաբար մի-
միայն պատերազմի ժամանակ։ Այժմս բանակներում
մեծ մասամբ ծանր հրետանու քնդանոթները կրակում
են 12,5 կիլոմետր հեռավորությամբ, իսկ հորեցները
— 7,5 կիլոմետր։ Ծանր դաշտային հրետանին ծառայում
է հեռավոր մպատակներ ուժակոծելու և այնպիսի ամ-
բուքյուններ ավերելու համար, վառմբ դիվիզիակա
հրետանու ուժերից վեր են։

Այսպիսով հրետանին բաժանվում է՝ դումարա-
կային, զնդային, դիվիզիական ու կորպուսային հրե-
տանու։ Հրետանական խնդիրների մի մասը դուք ինք-
ներդ եք կատարում, հակառակորդի վրա նետելով ձեռ
ձեռքի նռնակները ու հրացանային նռնակները մեծ հե-
ռավորություններից, հետո դալիս է արդեն դումար-
տակային հրետանին, ապա զնդային, դիվիզիական ու
կորպուսային հրետանին։ Պետք է, վոր դուք միանգամ
և ընդմիշտ հիշեք, վոր հրետանին ձեր գեներալն է։ Այդ
կարեւոր է հիշել նրա համար, վորպեսզի ձեռք բերենք
հրետանու և հետեւակի ու հեծելազորի համաձայնեց-
րած և համերաշխ աշխատանք։ Յեթե հրետանու դուր-
ծողությունները սերտորեն կապակցված չեն հետեւակի
դործողությունների հետ, այդ դեպքում հրետանին,
ինչպես ասում են «դատարկ բան է»։ Միմիայն յետոն
համերաշխ և միասնական աշխատանքի ժամանակ ամեն
մի արկն իսկապես մեծ ոգնություն կհասցնի հետեւա-
կին՝ թշնամուն ջախջախելու դործում։ Սերտ համադրու-
թակցությունը հատկապես կարևոր է հիմա, յերբ հե-
տեւակը սպասարկված է մեծ քանակությամբ զնդա-

ցիներով, վորոնց դեմ ամենալավ միջոցն է հրետանին։
Հենց այդ պատճառով եւ, վոր մարտադաշտերում շատ
գնդացիներն են հանդես յեկել, հետեւական այժմ ունի
իր գնդային և գումարտակային հրետանին, վորն ա-
ռաջներում բոլորովին դոյություն չունեն։ Մենք, հրե-
տավորներս, առանց ձեզ մարտում վոչինչ չենք կարող
անել, վորքան եւ դիպուկ կրակենք։ Սակայն հետեւական

Նկ. 7. Քողարկած հրանոթ

եւ առանց հրետանու չափազանց մեծ կորուստներ կու-
նենա։ Ուստի սովորեցեք լավ ուղտադործել ձեր հրե-
տանուն։

Շատ կարևոր է, վորպեսզի մարտում մշտապես ա-
մենասերտ կապ լինի հետևակի ու հրետանու միջև։
Դրա մասին պետք է հոգ տանեք նաև դուք։ Միշտ աշ-
խատեցեք իմանալ, թե վորտեղ է գտնվում ձեր մարտ-
կոցի առաջավոր դիտողը, վորպեսզի նրա միջոցով
միանգամից փոխանցեք ձեր մարտական պատվերնե-
րը հրետավորներին, ինքներդ ձեզ այնպես պահեցեք,

վոր նրա տեղը և հրետանու կրակային տիրքերը բաց
չանեք հակառակորդին, և պահպանեցեք հրետանական
կապի լարը։ Յերբեք միք վախենա ձեր հրետանու կը-
րակից։ Ընդհակառակը աշխատեցեք, վորքան հնա-
րավոր է, վորք լինի, վորպեսզի հակառակորդի հետ

Նկ. 8. Բով ամրաց պտշոպանության 16 մատնաչափանոց
հրանոթ

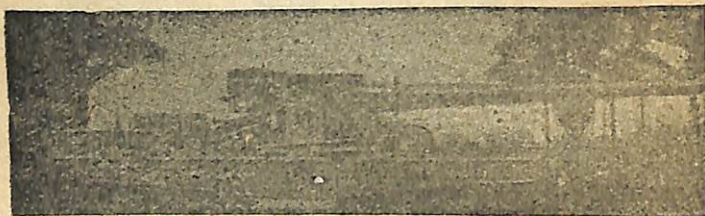
ավիանավարտի բռնվեք միանգամից մեր նռնակների ու
չրապենիների տակից։

Հրետանու կրակային ուժը շատ մեծ է։ Տեսնիկայի
առման հետ միաժամանակ նրա հզորությունը վերջին
ժամանակ շատ ավելացել է։ Սակայն այդ բոլորը վեր-
ջիվերջո ուղղված է նրան, վոր հրաձիգը կամ հեծելա-
կը կարողանան հաջողությամբ կռվել, չնայած մեծ
քանակության գնդացիների կրակին։

Հակառակորդի հրետանական կրակի տարափին

Հանդիպելիս, ձիւնցնք, վոր աստիճանի ու չքապներէն
ամբողջ դղրդոցը միմիայն ծածկում եւ թշնամու իս-
կական ուժը—նրա հետեակին: Դուք ինքներդ ել, հեն-
վելով ձեր հրետանու կրակի վրա, նույնպէս չմոռա-
նաք, վոր այդ միայն ողնություն եւ հասցնում ձեզ,
իսկ մարտական վեճը վերջնականապէս վորոշվում ե
եւ ձեր սվինով:

Ճիշտ եւ, կա նաև այնպիսի հրետանի, վորը վոչ մի
դորական միավորութեան մեջ չի մտնում: Այդ ծանր

Նկ. 9. 14 մասնաշափան Է ց հրանձ յերկաթուղային հաստարանի
վրա. քիելու հաստութեան եւ 36 կմ:

հրետանին եւ. դա ուժեղացնում եւ հատկապէս կարևոր
կետերը եւ ավերում այնպիսի ամբողջութիւնները, վորոնք
դաշտային ծանր հրետանու ուժերից վեր են: Այդպիսի
հրետանու քնդամոքները կրակում են 23 եւ կես կիլո-
մետր հեռավորութեան վրա մինչև 52 կիլոգրամ քաշի
արկով: Հորիցները կրակում են 17 կիլոմետրի վրա 20 կի-
լոգրամ քաշի արկով: Եւ ավելի ուժեղ հրանոթները
կրակ են վառում արդեն յերկաթուղային հաստարան-
ներից: Նրանց կրակի հասողութիւնն եւ մինչև 50 կի-
լոմետր: Վերջապէս, այսպէս կոչված գերհեռահար
հրանոթներն ուղարկում են արկը մինչև 200 կիլոմետր
հեռավորութեան վրա:

Այդ շարժում եկառնելով լուծները մեջ, հրետա-
նիւն ասաց.

— Միք զարմանալ, ընկերներ: Այդպիսի հրանոթներն
արդեն յեղել են համաշխարհային պատերազմում:
Բայց նրանք կկիրառվեն հազվադէպ դեպքերում,
չառ են թանկ արժենում: Համենայն դեպս կռվի վախ-
ճանի վճռական նշանակութիւնը պատկանում եւ ձեզ—
հետեակին: Ձեր հաջողութիւններից կամ անհաջողու-
թիւններից կախված եւ հաղթութիւնը կամ պարտու-
թիւնը: Իսկ հետեակների դործն եւ՝ բոլոր ուժերով
ողնութիւն հասցնել ձեզ: Յեկեք, ընկերներ, ավելի
սերտորեն, ձեռք-ձեռքի տված աշխատենք իրար հետ.
— վերջացրեց մարտկոցի հրամատարը, ձեռքը մեկնե-
լով Մերոշինին, — Եւրդ հրաձիգ շփի հրամատարին:

Զ Ր Ա Ն Ա Պ Ա Տ Ո Ւ Ժ Ե Ր

Զ Ր Ա Ն Ա Գ Ն Ա Յ Ք Ն Ե Ր

Վաշտը սերտ ողակ կազմած չրջապատել եր հրա-
մատարին եւ քաղդեկին:

— Հիմա ուրեմն տանկիստների մո՞տ. հարցրեց
մարտիկներից մեկը:

— Առաջինը կգնանք դրահաղնացքը տեսնելու, — նը
կատեց վաշտի հրամատարը:

— Դեհ, նրանում ի՞նչ կա, — դժգոհութեամբ աս-
աց Միրոշինը, նրանից ինչ կռվող դուրս կգա: Ան-
պայման ուղիւս տուր նրան, վոր գնա:

— Այդ վոշինչ, վոր դրահաղնացքը կապված ե
ուղիւսին, — ծիծաղեց քաղդեկը, վորը քաղաքացիական
պատերազմի ընթացքում ինքն աշխատել եր դրահա-
ղնացքի վրա: — Ճիշտ եւ, նա կիրառվում ե միմիայն

յերկաթգծի վրա: Բայց բանը նրանումն է, ընկերներ, վոր յերկաթուղայինները պատերազմում անագին նշանա կուրյուն ունեն: Կարելի չէ ձեզանից մեկն ինքը գլխի կընկնի, թե այդ ինչու չէ այդպես:

— Յերկաթուղիներով բանակի համար բերում են փամփուշտներ, արկեր, ուտեստի մթերքներ—պատասխանեց Ստրովինը:

— Ճիշտ է,—հաստատեց քաղղեկը, բայց այդ քիչ է, յերկաթուղիները ծառայում են հեկո գործեր փոխադրելու համար: Իսկ այդպիսի փոխադրու թյունների վրա կառուցվում է բանակի զորաչարժեր: Հաշվի առնե՞նք նաև այն, վոր յերկաթուղիները տնտեսությամբ սերտորեն կապված է յերկաթուղիների աշխատանքի հետ: Իսկ յերկաթուղի տնտեսական վիճակից կախված է նաև բանակի մարտական աշխատանքը: Ձե վոր փամփուշտները յերկաթուղի չեն թափվում—յերկաթուղի համար ինչ վոր անհրաժեշտ է տալիս է արդյունաբերություն նը:

Այստեղից պարզ է, վոր յերկաթուղիները այն հիմնական ճանապարհներն են, վորոնց վրա ծավալվում է կռիվը: Ահա թե ինչու, թեպետ զրահապաշտքը կապված է ուղիներով, բայց պատերազմի դաշտերում նրան անգործ մնալ չի վիճակվի: Զրահապաշտքը կմասնակցի ամենատաք կռիվներին... Գեհ ժամանակն է.—դարձավ քաղղեկը վաշտի հրամատարին: Նա չարեց վաշտը, հրաման տվավ, և մարտիկները քայլեցին:

Յերբ վաշտը կանգ առավ յերկար սողալու տուփերի մոտ, վորոնցից դուրս էլին ցցված թնդանոթներն ու զնդացիրները, քաղղեկն առաջարկեց:

— Այա, համեցե՛ք, զրահեցե՛ք զրահ:

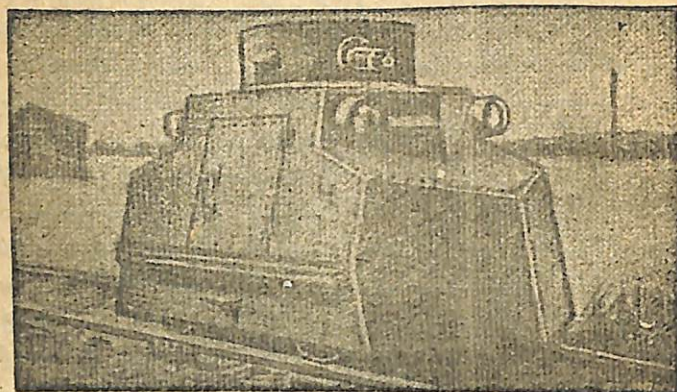
— Թերևս, բան չի դուրս գալ:

— Ինչ կա, վոր դուրս չի գա.—սկսեցին իրար հետ վիճել հրաձիգները:

— Այո, ընկերներ, բաց զրահել մեզ, խորհուրդ չեմ տալիս,—ձայն տվեց զրահապաշտքի հրամանատարը, վորը դիմավորել էր մոտեցող մարտիկներին:— Զրահապաշտքները հենց նրանով են ձեռնառու, վոր նրանք շատ ուժեղ են բաց ճակատամարտում: Անսպասելի կերպով յերևան գալով հակառակորդի հենց թի տակ, մենք ուժեղ ու շատ զիջուկ կրակ ենք բացում, վորովհետև մեր թնդանոթներն ու զնդացիրներն ունեն մշտական, լավ հարմարեցրած հաստարաններ: Իսկ հակառակորդի զնդացիրների և հրացանների կրակը մեզ համար սարսափելի չէ. մեզ մոտ բոլոր մարտիկները ծածկված են զրահով: Զրահապաշտքները կառուցվում են այսպես: Սովորական չողեչարժը ծածկվում է սողալու թերթերով. նույնպիսի զրահով ծածկվում են յերկաթուղային տամալները (պլատֆորմները), վորոնց վրա սարքում են աշտարակներ հրանոթներով և զենդացիրներով: Աշտարակները չուռ են գալիս հրանոթների հետ միասին և թույլ են տալիս զնդակոծել ամեն կողմը: Ծանր հրանոթները զրվում են հատուկ տամալների վրա: Շողեչարժը տեղերի հետ միասին դրնում է զնայքի մեջտեղում, իսկ գլխում ու սրտում դնում են զրահապատ տամալներ հրանոթներով և զենդացիրներով: Գոյություն ունեն նույնպես զրահապաշտքի իններ: Դա իբր թե զրահով տոմորիլ է ուղիների վրա գրած:

— Բոլոր լույսերը հրանքային զանգերը
վրա:

— Բեթե զրահադնացքը սովորաբար սպառազին-
ված է Բեթե դաշտային թնդանոթներով յեվ զնդացիր-

Նկ. 10. Զրահադրեզին

ներով: Դաշտային ծանր գրահագնացքներն ունեն 105
միլիմետրանոց հրանոթներ և զնդացիրներ: Վերջապես
հատուկ նշանակում ունեցող զրահադնացքները սպա-
ռազինված են արդեն 155 միլիմետրանոց և ավելի
բարձր հրանոթներով:

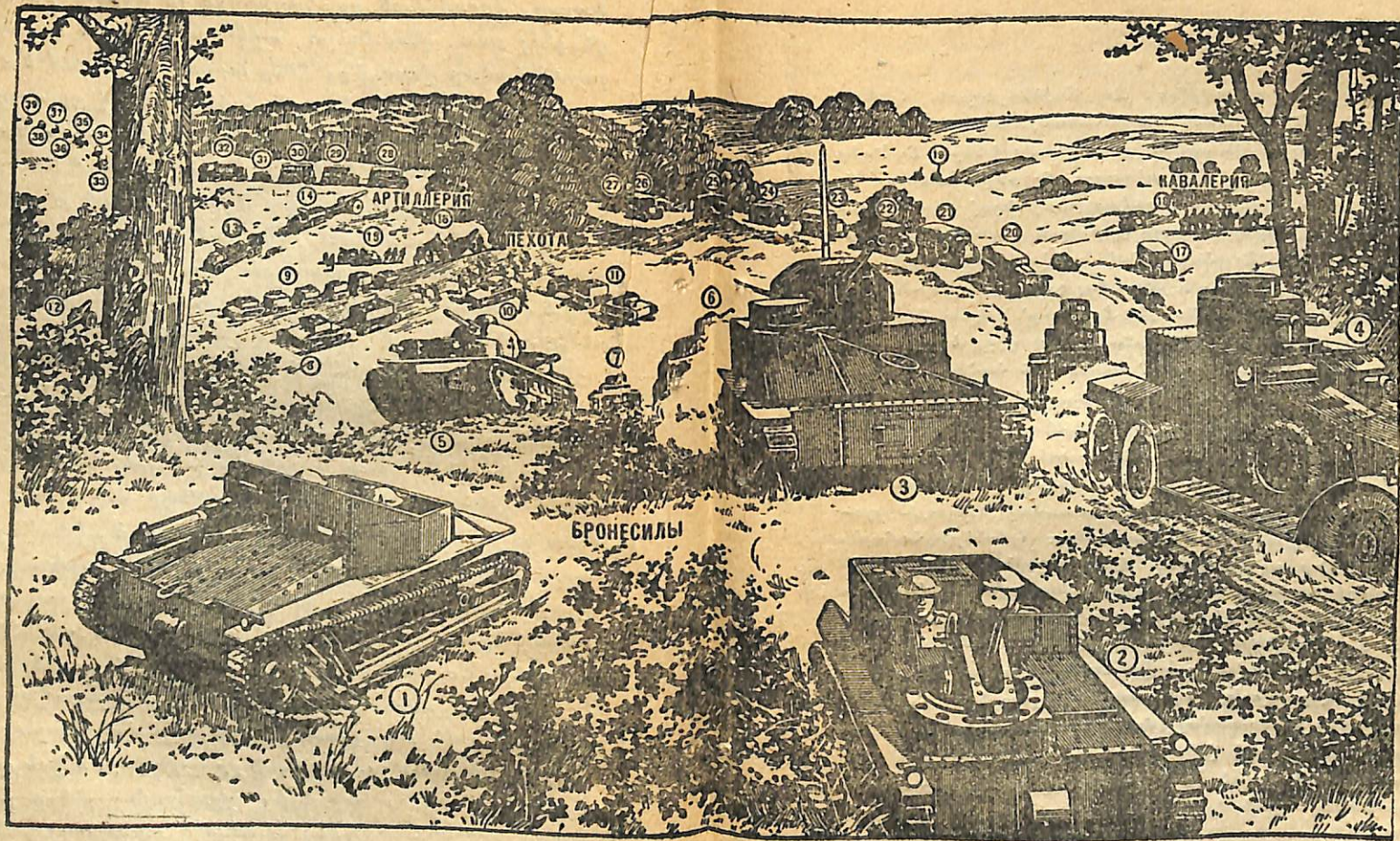
Զրահադնացքները դործում են հետևյալի հետ
միասին: Մենք ուզում ենք նրան կրակային բուռնցքի
ձևով հանդես գալով թշնամու համար անսպասելի կեր-
պով: Մեր բան զրահադնացքն օւղարկում են զեպի առաջ
վորեն կայարան կամ կարևոր բնադրիմ անակնկալ կեր-
պով գրավելու համար: Բայց գրավածն ամրապնդե-
լու ենք արդեն գուցե հետևյալները: Աենք մենակ

գրավածը յերկու ժամանակ մեր ձեռքում պահել չենք
կարող, վարավհեան զրահադնացքը չի կարող իր հետ
վերցնել շատ փամփուշտ, արկեր, նույնպես և շոգե-
շարժի համար վառելիք: Հենց այդ ել կրճատում է մեր
աշխատանքի ժամանակը, վորի հետևանքով զրահադը-
նացքները դործում են միմյան հետևակին ուղնություն
հասցնելու համար: Հետևակի ջոկատը լինում է նայել
հենց զրահադնացքների վրա: Այն ժամանակ այդպիսի
ջոկը կոչվում է դեսանտ: Այս կամ այն կարևոր կետը
գրավելու ժամանակ, դեսանտն իջնում է զրահադնաց-
քից և գրավածը պահում է իր ձեռքում մինչև վզլավոր
ուժերի մոտենալը:

Զրահադնացքների դեմ կոխվը գլխավորապես մը-
դում է հրետանին: Հրետանու կրակն ընդունակ է զրա-
հադնացքը շարքից դուրս բերել:

Բավականին վնաս կարող էք հասցնել նաև դուք
հետևյալներդ: Յեթե մի քանի հոգի համարձակ կ.
բանակայիններից անցնեն նրա թիկունքը և, զրահադը-
նացքի կրակ վառելու ժամանակ, փչացնեն ճանապար-
հը,— քանդենք օւղսերը, պայքեցնեն կամուրջը, հենց
դրանով նրանք կկտրեն զրահադնացքի նահանջի ճա-
նապարհը: Նույնպիսի թակարդներ պետք է սարքել նաև
մեր կողմից, վորպեսզի թույլ չտաք հակառակորդի
զրահադնացքին մեր դասավորությանը մոտենալու:

Ապագայի պատերազմում, վորը գորաշարժական պա-
տերազմի բնույթ պիտի կրի, զրահադնացքները լայն
դործադրություն կգտնեն: Հետևակի տոկունությունը,
գլխացկունությունը, նրանց դեմ կովելու ժամանակ,
հաջողության գլխավոր պայմանն է: Ձեր զնդացիրնե-
սե, զրահադը զնդակներով կրակելու ծակում են

Նկ. 11. Օպերացիայի մեջ մասնակցող զինվորական տեխնիկայի տեսքեր: (Նկարը վերցված է անգլիական 1930 թ. «Լոնդոն Նյուս» ժուրնալից):

1. Յանկետկա զբոսայգի: 2. Մեքենայացրած հրաման
 Վտակ: 3. Միջին տանկ ուղի ուղևորանով դեկավարման
 համար: 4. Հեծելազորին տրված դրահավտոմորիներ: 5. Մանր
 թանկ: 6. Միջակ տանկի նոր տիպարը: 7. Թեթև տանկ: 8.
 Մեքենայացրած զնդացի մարտական համարներով (զնդացրա-
 խումբ): 9. Տրակտորային զնացք (զորքեր և զնդացիներ): 10.
 Հետևակ տանկ: 11. Շարժական հակատանկային թնդանոթ: 12.
 Մեքենայացրած հորից: 13. Ավտոգամալ դաշտային թնդանոթով:
 14. Մեքենայացրած թնդանոթ: 15. Տրակտոր՝ դաշտային թնդա-
 նոթը փաշող: 16. Դաշտային թնդանոթ, վորը դիրք և դուրս գա-
 լիս յետ տալով: 17. Գնդացիներ՝ մարտական համարներով արա-
 զադնաց ավտո-տամալի վրա: 18. Հեծելազորի թրավոր դասակ՝
 ավտո-տամալի ուղեկցությամբ: 19. Մեքենայացրած զենիթային
 թնդանոթներ: 20. Զորասլուծի հրամատարի ավտոմորի: 21.
 Վեցանվաժիոր ավտո-տամալ (անձնական կազմի գույքի համար):
 22. Ղեկավարության առաջավոր ավտո-տամալ (զնդային պա-
 շարներ): 23. Վեցանվաժիոր ավտո-տամալ (բեռների համար):
 24. Վեցանվաժիոր ավտո-տամալ (զնդացրային և հրացանային
 փամփուշտների համար): 25. Վեցանվաժիոր ավտո-տամալ (չի-
 ներների համար): 26. Վեցանվաժիոր ավտո-տամալ (չոր խոտի
 համար): 27. Մեքենայացրած գումակի ֆոկի հրամատարի ավ-
 տոմորի: 28. Վեցանվաժիոր ավտո-տամալ (վարսակի, գարու
 համար): 29. Վեցանվաժիոր ավտո-տամալ (լրագրերի համար):
 30. Վեցանվաժիոր ավտո-տամալ (մսի պահածոների համար): 31.
 Մեքենայացրած գումակի ֆոկի հրամատարի ավտոմորի: 32.
 Ավտո-տամալ նրան կցված № 1 ցիստերնով (բեռդիրի համար):
 33. Ավտո-տամալ՝ նրան կցված № 2 ցիստերնով (բեռդիրի հա-
 մար): 34. Ավտո-տամալ (ծանրոցների համար): 35. Ավտո-տա-
 մալ՝ մարտամթերքներով: 36. Ավտո-տամալ — արհեստանոց:
 37. Ավտո-տամալ՝ մեխանիկորեն աշխատող գործիքների համար:
 38. Ավտո-տամալ՝ նյութերի պաշարներով: 39. Ավտո-տամալ և
 հսկած ցիստերնը ջրով:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՊԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԻ
 ԴԱՆՏԵՐԱՆԵՐԸ, վորոնք գնում են առջևից հետևյալի հետ: Նրանց յե-
 տեվից գնում և միջակ տանկը, վորն ընդունված և հիմա անգլիա-
 կան բանակի սպառազինման մեջ: Հետո կեսը փոշով ծածկված
 գնում և անգլիական միջակ տանկերի վերջին տիպարներից մեկը:
 Ձախից՝ ծանր տանկը նոր և բարձրացել բյուրի վրա, նրա յետե-
 վից յերեվում և թեթև տանկը: Աջից՝ նկարի հենց յեղրի վրա՝
 յերեվում և դրահավտոմորի յոր տիպարը: Հետևում, նրանց յե-
 տեվում՝ յերեվում և հեծելազորի դասակը, իսկ նրան ուղեկցում
 և ավտո-մեքենան, վորի վրա դարսած և ամրող պահունի հան-
 դերձանքը: Նկարի կենտրոնում ճանապարհով գնում և վեցանվա-
 ժիոր ավտո-տամալներից բաղկացած գումակը, վորոնք ընդունակ
 են շարժվել աճենադժվար զետեղով: Այդ տամալների վրա գաշա-
 յին հրետանին գնում և դեպի ճակատ՝ մեկ ժամում 30 մղոնից
 ավելի արագությամբ: Թնդանոթներն իջեցվում են տամալներից
 և դիրք են դուրս բերվում արակտորի միջոցով: Այլի ծանր արածա-
 չափի թնդանոթները տամալների վրա չեն տեղափոխում, այլ նը-
 րանց տանում են տրակտորներով: Հետևյալն ունի իր հակատան-
 կային թնդանոթները, հետևյալ տանկերը, շարժական զնդացի-
 ները և տրակտորային զնդարները, վորոնք տեղ են հասցնում ժա-
 տիկներին և նրանց հանդերձանքը ուղղակի ճակատամարտի բոցի
 տեղը: Զորաշարների ժամանակ, վերջացնում և անգլիական ժուր-
 նալի հոգվածագիրը, — մասնակցում են այդ բոլոր մեքենաները
 և ավելի նոր տիպարների շատ ուրիշ մեքենաներ, վորոնք գաղտնի
 յեն պահվում: Զիական քարչից մեքենայական քարչի տնցներ խո-
 չոր չափով թեթևացնում և տնիկու առատունների տանջանքը:]

Այս վերջին նկատողությունը՝ «անլեզու անասունների» մա-
 տին՝ հատկապես հետաքրքիր և: Դուրս և գալիս, վոր բուրժուա-
 ղիան իր ահույի տեխնիկան պատրաստում և վու թե մարդկանց
 վուչնաչնելու համար, այլ միմիայն լսիզճ անասունների թան-
 չանքը թեթևացնելու՝ նպատակով:

դրահը: Այնուամենայնիվ դրահադնացքը յերբեմն չափ
նեղ դրուժյան մեջ է ընկնում, չնայած իր բավականին
աղդու տեսքին: Լավ հիշեցեք, վոր կուլի համար նրա
պաշարները բավական չեն, և նրա ամբողջ խնդիրն է՝
նախապատրաստել ռայոնների գրավումը իր հետևակի
համար: Հենց դրա համար էլ թույլ չտաք հետևակին,
վոր նա վրա հասնի պատրաստին գրավելու համար:
Շատ լավ քողարկումով, վայրին հարմարվելով և
տոկոնությամբ աշխատեցեք դիմանալ դրահադնացքի
վրա տալուն, վորպեսզի կովեք թշնամու հետևակի կամ
հեծելազորի հետ:

— Ընկեր հրամատար,—դիմեց Կրուտովը, ար-
դյո՞ք կարող ես դրահադնացքը մեր վաշտը իր հետ
վերցնել:

— Դեսանտի ձեռնով: Ի հարկե: Յենթադրենք ձեր
գնդին խնդիր է տրված՝ վերացնել ճեղքվածքը կամ
չտապ կերպով գրավել յերկաթուղու վրայի վորևեկ կե-
տը, ահա այդպիսի դեպքերում դրահադնացքի հետ ա-
ռաջ կշարտեն գնդի ստորաբաժանումներից վորևեկ մեկը:

— Լավ կլինի այդպիսի դեսանտի մեջ ընկնել:

— Այդ կախված է ձեզանից. իրրե դեսանտ միշտ
կդնա գնդի ամենալավ ստորաբաժանումը, վորի բոլոր
մարտիկները ընտրովի յեն և այնպես են, վոր իրենց
լավ պատրաստությամբ, տոկոնությամբ և ճարպի-
կությամբ մարտում, դրահադնացքի հզոր կրակային
ռդնությամբ, կարողանան գրաված կետը իրենց ձեռ-
քում պահել մինչև գնդի գալը: Ձեր դասավում, որի-
նակ, բոլորն էլ այդպե՞ս են:

Կրուտովն արդեն ուզում էր դասակի պատրաս-
տությունը հայտնել, հենց այս բոլակիս էլ դեսանտի

գնալու, բայց հայացքով հանդիպեց Պչյուկինին և վա-
տացած սրտով ասաց.

— Վոչ, կան նաև թույլերը:

— Ուրեմն, դուք բանի պեսք չեք, դրահադնագ-
քում տեղի յուրաքանչյուր վերջոյն իր քաշով վոսկու
դին ունի, իսկ ավելորդ բեռը մեղ հարկավոր չէ:

Կրուտովն աչքերը դարձրեց դեպի Պչյուկինը, իսկ
նա ուժեղ կերպով զննում էր իր կոշիկների ծայրերը:

ԶՐԱՀԱՄԱՍ ԱՎՏՈՍՈՒԼՆԵՐ

— Ընկերներ, դուք ջոկատային պարասիմունքների
ժամանակ անցե՞լ եք դիմամարտը. հարցրեց դրահա-
տումորիկների հրամատարը:

— Անցել ենք:

— Ուրեմն մենք ընդհանուր լեզու արագ կդանենք:
Ինչի՞ մասին եյիք հատկապես հոգ տանում դիմամար-
տում:

— Վորպեսզի ավելի արագ բացադատվենք և հա-
կառակորդից առաջ գրավենք մարտի համար ձեռնտու
տեղերը,—պատասխանեց Կրուտովը:

— Ապա դրա համար ի՞նչ եք անում:

Կրուտովը չկարողացավ պատասխանել: Նրան նեղ
տեղից աղասեց ջոկի հրամանատար Դրուզինը:

— Առաջին հերթին դիրք ենք դուրս բերում մեր
դնդացիլները: Դրա համար էլ, հակընդդեմ ընդհարում
նախատեսելիս, առաջավոր մասերին միշտ կրակային
միջոցներ են տալիս սովորականից ավելի շատ:

— Ճիշտ է, ճիշտ է,—չարունակեց դրահավտումո-
բիկների հրամատարը,—ուրեմն ձեռնառն բնադները

արագ գրավեցրու համար Գործողը և, Գործան Համար-
վոր և, ավելի շուտ դուրս բերել կրակային միջոցները:
Ահա ձեզ հանձնարարում եմ այն միջոցը, վոր դրա հա-
մար ամենից շատ պիտանի յե. հրամատարը ցույց ավելց
դեպի զրահավտոմորիլը: Սրանք շարժվում են մեկ ժա-
մում մինչև 40 կիլոմետր արագությամբ: Նրանից պող-
տատի դրահը, 7 միլլիմետր հաստությամբ, շատ լավ
ծածկում և զրահավտոմորիլի զնդացրածիլներին զնդակ
ներից և բեկորներից, ուստի զրահավտոմորիլով կարե-
լի յե դուրս թռչել վոչ միայն հակառակորդի հենց զթի
տակ նրան կիպ մոտիկից զնդակոծելու համար, այլ և
կտրելի յե ներխուժել թշնամու դասավորության ներսը:
Այժմ հասկանալի յե, թե այդ ինչպիսի լավ միջոց և
մեզ հարկավոր կետերը զրավելու համար:

— Շատ լավ միջոց և. — միանգամից զնահատեցին
ժողովիները:

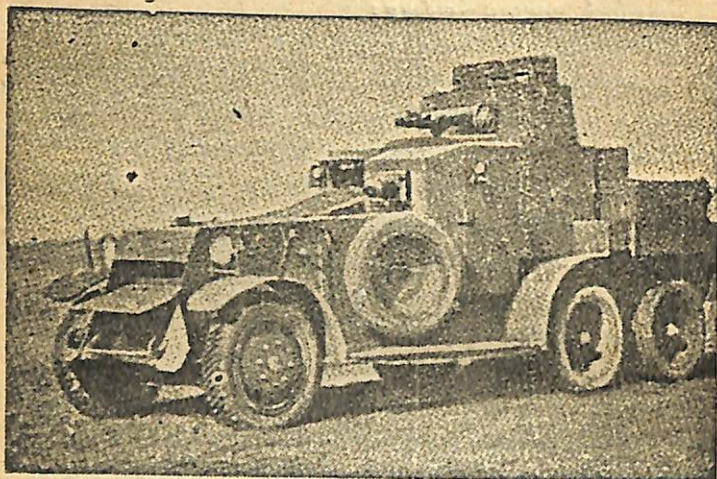
— Բայց դա յե լավ գործում և միայն այն ժամա-
նակ, յերբ դուք, հետեւակ մարտիկներդ, կամ հեծե-
լակները, կկարողանաք ժամանակին վրա հասնեք, վա-
րպեսզի ռզտագործեք գրահավտոմորիլների աշխատանքը:
Գրավել մենք կարող ենք, բայց գրավածը մեր ձեռքում
պահել չենք կարող: Յեւ վոչ միայն մեր ձեռքում պա-
հել, այլ և յերկար մնալ մեր զրաված տեղում չենք կա-
րող: Հրաձգության համար փափաքի և տեղափոխու-
թյան համար բենդինի պաշարը մի փոքր քիչ և: Բացի
այդ հրետանական դիպուկ արկը կարող և միանգամից
վերջ տալ զրահավտոմորիլին: Զրահահար զնդակ-
ներն ել մեզ բավականին վնաս են տալիս: Այդ բոլորը
մեզ հարկադրում են մտքա մղել կարճ ժամանակամի-
ջոցում:

Ոգտվելով իրենց արագաթյանից, գրահարող-
ները հանկարձակի վրա յեն ապիս, հետո հեռանում
են վորեւի ծածկարանի յաւելք և, փամփշտի պաշարը
լրացնելով, նորից վրա յեն տալիս կարճատեւ կրակա-
յին հարված տալու համար:

Այսպիսով զրահավտոմորիլները՝ դա արագ շարժ-
վաղ կրակային կետեր են: Նրանք զնահատելի յեն
նրանով, վոր հանդես են գալիս ամակնկալ կերպով,
կրակ են վարում կիպ մոտիկից և միևնույն ժամանակ
հետեւակի կրակի համար անխոցելի յեն, իհարկե,
բացի զրահահար զնդակներից: Զրահավտոմորիլներն
եւ տրվում են առաջավոր մասերին հետախուզության
ժամանակ: Հատկապես լայն գործադրություն են ունե-
նում նրանք հեծելադրում:

Զրահավտոմորիլները կարող են գործել միմիայն
լավ ճանապարհներով և պինդ գետնի վրա: Այդ հեշ-
տացնում և նրանց դեմ մղվող կռիվը: Չե վոր զրահավ-
տոմորիլը սարսափելի յե զլիավորապես իր վրա տալու
ռնակնկալությամբ: Դրա համար ել զրահավտոմորիլի
դեմ կռվելիս, առաջին հոգսը պիտի լինի այն, վոր
նրանց ժամանակին նկատենք: Յեթե վայրը զրահավ-
տոմորիլների աշխատանքի համար հարմար և — լավ
նախապահ կա կամ հարթ պինդ գետնի, ուշի ուշով
նայիր: Հատկապես զրահավտոմորիլներին մատնում և
նրանց բարձրացրած փոշին, վորի շնորհիվ նրան կարե-
լի յե նկատել մեծ հեռավորության վրա: Այդ ժամանակ
զգուշ յեղիր, ժամանակ չկորցնեա: Իսկույն պետք և
հայտնել հրետանուն, վոր պատրաստվի նրանց վրա
կրակ բանալու համար: Դուք ինքներդ ել անփութ
չմնաք: Յեթե հեռվից նկատեք նրանց մտանալը, ճառա-

այսինքն կորեցեք դերաներով, քարերով, փորեցեք ճանապարհը, վորպեսզի կանգնեցնեք, պահեք զրահավորներին և դրանով ժամանակ տաք հրետանուն նրանց հաշիվը լավ մաքրելու համար: Յեթե

Նկ. 12. 6 - անվավեր գրահավորներ

ժամանակ չկա նրանց կատեցնելու, լավ ծածկված տեղ ընտրել, քողարկվել և պատրաստվել համառ կռվի համար:

— Ընկեր հրամատար, — դիմեց Կրուտովը, — յերե վի գրահավորներին հաճախ կհանդիպեք, յեթե մենք ինքներս հետախուզության դնանք:

— Այդպիսի հանդիպումները հաղվող չեն լինելու, մանավանդ լավ ճանապարհով: Ահա հենց այստեղ ել ամեն մեկն իրեն ցույց կտա իրրեկ լավ մարտիկ: Զրահադնացքի համար ձեզ հանդիպելը ձեռնառու

չէ: Յեթե ձեր ջուկը, որինակ, հետախուզություն և կատարում ճանապարհի ուղղորթյամբ, այդ դեպքում ձեզ հայտնարեւելը նույնիսկ փոքր հեռավորության վրա շատ դժվար է: Իսկ դուք գրահավորներին միշտ կկարողանաք նկատել դեռ հեռվից: Այսպիսով գրահավորներին համար ձեզ հետ կռվի բռնվելը միշտ անպատրաստությամբ այդ կռվի համար: Իսկ հասկանալով, թե այդ ինչպիսի դրության մեջ և դնում ձեզ և նրանց: Յեթե ջուկում շատ լավ մարտիկներ են, այդ դեպքում գրահավորները շատ ել վողջ չի մնալ: Հարկավոր է միայն արագ կերպով վորոշել, թե ով ինչ պիտի անի, և նույնպես արագ կատարել վորոշածը: Զուրկի ամենալավ յերկու-յերեք հրաձիգներին պետք է արագ տեղավորվել վորեւե ծածկարանի յետեւում հրաձգության համար:

— Ինչպե՞ս, — չղիմացավ Կրուտովը, — չե՞ վոր զնդակը չի ծակում նրա գրահը:

— Ծիշտ է, բայց դուք գրահին չեք կրակել: Զրահավորներին առջևի կողմից փոքրիկ պատուհաններ կան, վորոնց շարժման ժամանակ հարկ է լինում հաճախ բացել ավելի լավ տեսնելու համար: Հենց այդ պատուհանների վրա յեւ հրաձիգները պետք է կրակ բան: Այդպիսի ծակին դիպցնելը, իհարկե, հեշտ խնդիր չէ, բայց հրաձիգների—իրենց դործի վարպետների համար այդ իրադրոճելի յէ: Մնացածները պետք է մեկ մեկ տեղավորվեն ճանապարհի յերկարությամբ, թաղնվելով առվի մեջ: Այստեղ ձեռքի նռնակները պետք է պատրաստի սրահեւ և ձգել նրանց գրահավորների պակսի տակ: Այդպիսի գրությամբ

Երա զնգացիք Վտանդար չն. Կանադարէի Հենց Կոդ-
քին առվի մեջ պառկած ժամանակ դուք մեռալ տարա-
ծության մեջ կլինեք և այդ դեպքում գնդացի կրակը
զատարկ կանցնի: Այսպիսով, յեթե զրահավորումորիլի
չարժումը ժամանակին նկատեք, մարտի բռնվելու տեղը
հաջող ընտրեք, ու շատ լավ քողարկվեք, կարող եք
հարկադրել զրահավորումորիլին, վոր նա կանգ առնի,
հրաձիգների հաջող գիպումներով, գնդակներով նրա
աշտուհաններին, կամ նռնակներով ակների տակին:
Վերջապես լավ կլինի, յեթե հետախուզությունը ժա-
մանակին նախադրուչացնի զրահավորումորիլների մո-
տենալու մասին և կարողանա նրանց շարժումը կասե-
ցնել գոնե մի քանի րոպեյով: Դրա շնորհիվ գլխավոր
ուժերը հնարավորություն կունենան պատրաստվել և
զրահավորումորիլին ուժեղ դիմադրություն ցույց տալ:
Սակայն հասկանալի չէ, վոր զրահավորումորիլների
դեմ հաջող կերպով կռվելու համար հարկավոր են ան-
վահեր, ճարպիկ, գլուխը յերբեք չկորցնող մարտիկներ:
Կարողացեք այդպիսի մարտիկներ դառնալ, և այն ժա-
մանակ թշնամու զրահավորումորիլը սարսափելի չէ, իսկ
ձեր զրահավորումորիլն ամենաարժեքավոր ոգնականը
կլինի:

— Ամեն բան լավ կլինի, — գլուխը թափահարեց
Միրոշինը, յերբ մարտիկները մոտենում էին տանկե-
րին, — միայն չեմ իմանում, վորտեղ դնեմ Պչյուկիին.
զրահավորումորիլի պատուհանին կվրիպի, նռնակով
նույնպես հարկավոր տեղին չի կպցնի. »

Տ Ա Ն Կ Ե Ր

Տանկիստների մոտ մեր մարտիկներին դիմադրեց
նույն հրամատարը, վորը նրանց պատմում էր տանկերի
մասին, յերբ վաշտ վերադառնում էր հրաձգությունից:

— Տանկերի մասին ամենազլխավորը դուք արդեն
գիտեք, — նկատեց հրամատարը, — հիմա մենք ավելի
մանրամասնորեն կծանոթանանք նրանց հետ: Բայց
սկզբից վերհիշեցեք, թե մենք ինչի մասին ենք արդեն
խոսել: Այդ դուք, — հրամատարը դարձավ Պչյուկի-
նին, — ասեցեք, ինչո՞ւ համար հարկավոր չեղավ տանկը
մարտադաշտում:

— Նրանով հետեւալին փոխարինելու համար, —
պատասխանեց Պչյուկինը:

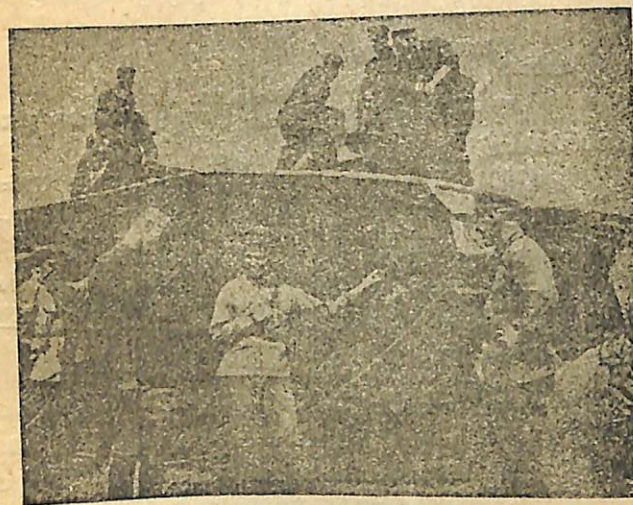
— Վոչ, ընկեր, այդ հարցը այդքան ել պարզ չէ:
Ճիշտ է, վոր գեներալները, վորոնք չեն հավատում
բանվորներից և դյուզապիներին վերցրած իրենց զին-
վորներին, յենթադրում են ձեռք քաշել մասսայական
բանակներից, և հետեւակը փոխարինել տանկերով,
զրահավորումորիլներով և կովի այլ տեխնիկական միջոց
ներով, և այդ միջոցներն իսկապես կառուցվում են
վորքան հնարավոր և, շատ և լավ: Համարյա թե բոլոր
բանակներում ստեղծվում են մոտորավորած և մեքե-
նայացրած ջոկատներ: Նրանց կազմի մեջ մտնում են թե
տանկեր, թե տանկետանկեր, թե զրահավորումորիլ-
ները և թե ինքնաշարժ հրետանին, վորին քաջում և
վոչ թե ձին, այլ մոտորը: Այդ ջոկատներում թե մար-
տիկները և թե ամբողջ դաշը փոխադրվում են ավտո-
մորիլներով: Հատկապես ուժեղ կերպով մեքենայա-
ցնում են իր բանակը Անդլիան: Այս տեսեք այդ նկարը,

վոր վերցրված և անդլիական ժուրնալից (տես 46—47 էջը)։ Յերբ բոլոր մարտիկները զննեցին մոտորավորապես և մեքենայացրած անդլիական ջոկատի նկարը, հրամարը չարունակեց. բայց միևնույն ժամանակ բուրժուազիան մինչև հիմա յեւ սովորեցնում ու պատրաստում և ահազին քանակութեամբ պահեստի զինվորներ հետեւակի համար։ Ապա բանն ինչո՞ւմն է։ Կարճ ասելով, բանը նրանումն է, վոր բուրժուազիան «ուզում է, բայց չի կարողանում»։ Նա սարսափելի վախենում և հեղափոխութունից և խմանում է, թե ինչպիսի ուժ է ստացել մասսաներում խմբերիախոտական պատերազմը քաղաքացիական պատերազմի վերածելու լողունը։ Բուրժուազիան դեմ չէ ձեռք քաշել միլիտանտոր ժողովրդական մասսաների պատերազմին մասնակցելուց և պատերազմ մղել միմիայն տեխնիկական զենքով—տանկերով, զրահամեքենաներով, ավիացիայով և այլն։ Բայց բուրժուազիան չատ լավ հասկանում է, վոր չի կարելի պատերազմ մղել առանց լայն մասսաների մասնակցութեան։ Հենց այն պատճառով, վոր ռադմական տեխնիկան հասել է իր զարգացման բարձր աստիճանին, կապիտալիստական պետութիւնները հարկադրված կըլինին ահազին մասսաներ շարտել մարտական զործողութիւններ ռալոնները։ Տեխնիկան առանց կենդանի մարդկային ուժի անգոր է, նրան չի կարելի սպասարկել միմիայն Փաշխտաների ջոկատներով։ Այդ պատճառով բանակը ռադմական տեխնիկայով հաղեցնելու տենդային աշխատանքի հետ միասին, բուրժուազիան ի դեպս պատերազմի պատրաստում է կենդանի ուժի ահազին պահեստներ։ Բայց վերադառնանք մեր թեմա-

յին։ Մարտում ի՞նչպիսի ուղղակի նշանակում ունին տանկերը։

— Հետեւակի դեմ ավելի լավ կուլելու համար, — ասաց մեկը։

— Այդ ճիշտ է, — միջամտեց տանկիստը, — դուք հիմա ձեր զնդացիրներով այնքան ուժեղ եք, վոր ձեր զխմադրութիւնը հաղթահարելը բավականին դժվար

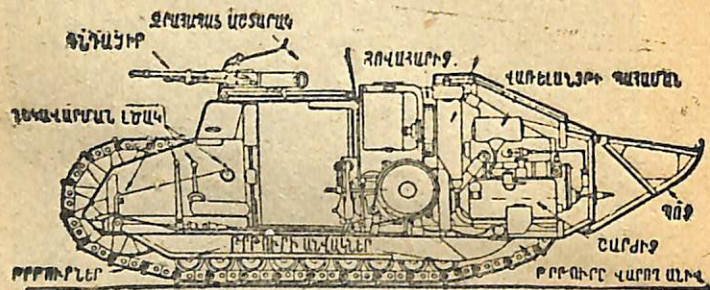

Նկ. 13. Տանկիստների մոտ

խնդիր է դարձել։ Այդ խնդիրը հեշտացելու համար եւ հնարել են տանկը, վորը հետեւակի կրակից չի վախենում։ Սակայն զրահավտոմորիլն եւ չի վախենում ձեր զնդացիրներից։ Ինչու համար եւ պետք յեկավ տանկը։

— Տանկը կարող է դնել առանց ճանապարհների, — նկատեց Դրուշինը։

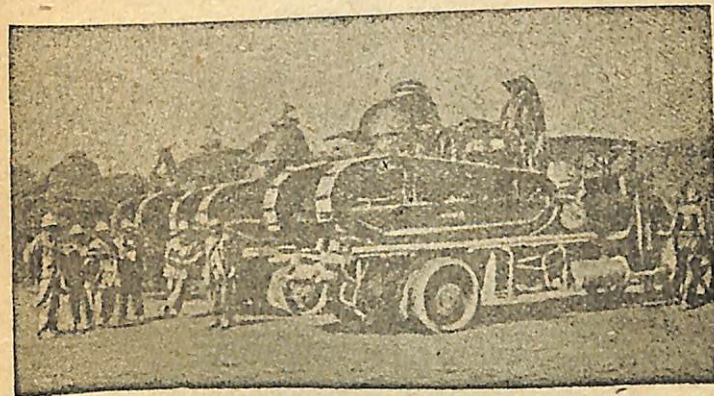
ա. թիշու և, հենց այդ և՛ տանկի արժեքավոր հոգմն է: շնորհիվ թրթրաձև ընթացքին, նրան կարելի գործադրել համարյա թե ամենուրեք: Հետևյալի հիմնական զենքը—հրացաններն ու զնդացիները— տանկի համար դրեթե ահուկի չէ: Դրա համար և՛ աշխատում են տանկերով ողնել հետևյալի աշխատանքին, վորպեսզի նրա համար հեշտանա մարտական ինդիվիդուալ կատարածումը: Առհասարակ տանկերով աշխատում են

Նկ. 14. Ռենո տանկի կառվածքը

ողնել հետևակին նրա մարտական աշխատանքի զանազան դեպքերում: Ահա թե ինչու գոյություն ունեն մե քանի տիպարի տանկեր: Հետևյալում ամենից շատ գոյություն ունին ուղեկցող տանկեր կամ թեթև տանկեր: Սրանց վերարկերում են 10 տոննից վոչ ավելի քաշ ունեցող տանկերը: Դրանցից ամենամոտերը գնում են մեկ ժամում մինչև 30 կիլոմետր արագությամբ ճանապարհներով և մինչև 15-20 կիլոմետր առանց ճանապարհների: Այդ թույլ և առիթա նրանց արագ անցնել նրանց համար ամենավտանգավոր տեղերը. այդ նրանց գլխավոր միջոցն է հանդիսանում հրետանուց պաշտպան-

վորա համար: Այդ տույժ արագությամբ հնարավորություն է առիթա աղալիսի տանկերով մանյովրներ կատարել թեվերին հարվածներ հասցնելու համար: Տանկերը, վերջապես, գործադրում են հետախուզություն ժամանակ ու ողնում են հետևյալին ճակատային հարվածների ժամանակ հաղթահարել թշնամու հետևյալի դիմադրությունը, վրա տալով նրա կրակային կետերի վրա: Տանկերը շատ ծանր են և հեռու գնալ չեն

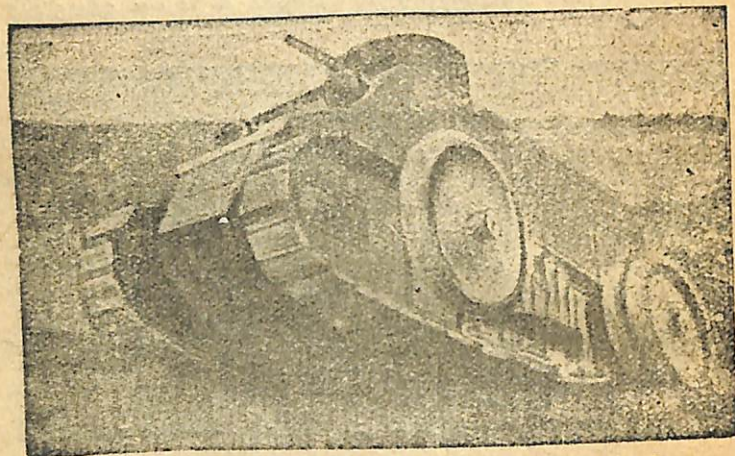

Նկ. 15. Ֆրանսիական տանկերը բեռնատար ավտոմոբիլների վրա կարող: Այդ պատճառով և՛ դրանց փոխադրական միջոցներով տանում են մինչև վերջերս:

Ուժեղ կերպով ամրացրած շրջանների համար կոիվ մղելու ժամանակ գործի յեն դրվում ծանր տանկերը կամ պատառման տանկերը: Դրանց զրահն և՛ ավելի հաստ է, ուղառադենքն և՛ ուժեղ է: Ծանր կոչվում են այն տանկերը, վորոնց քաշը 20 տոնից ավելի յեն: Դրանք չարժանի են մեկ ժամում 30 կիլոմետր արագությամբ:

Մանր տանկին անհրաժեշտ միջոց կհանդիսանան հատկապես ուժեղ կերպով ամրացրած տեղամասերը պատռելու համար:

Գոյություն ունեն միջակ տանկեր 10-ից մինչև 20 տոնն քաշով: Վերջապես գոյություն ունի տանկերի մի այլ տեսակը: Դա տանկետկաներն են, կամ զրահապատ զնդացիները: Տանկետկայի քաշը 4 տոնից ավելի չէ,

Նկ. 16. Անվավոր-թրթրավոր տանկ

սպառազինված և մեկ զնդացրով, զրահի հաստությունն է 6-8 միլլիմետր: Տանկետկան հետախուզության և պահպանության ժամանակ ղետքի սլարտականություններ և կատարում: Տանկետկան կարող է չարժվել թե՛ անիվներով և թե՛ թրթուռներով: Անիվներով շարժման արագությունը մեկ ժամում կարող է հասնել մինչև 60 կիլոմետրի, իսկ թրթուռներով՝ մինչև 30 կիլոմետրի:

Ս. Դ. Դիտի ինքնաշարժ զրահապատ զնդացիները գուրս դարձվելուի առաջ մեծ հետազոտություններ և խոշոր չափով լայնացնում են պահպանության հետախուզության ուսյոնը: Տանկետկան սպառազնում են յերկու մարտիկ. մեկը ղեկավարում է մեքենան, իսկ մյուսը ղեկում է աշխատում և զնդացրով:

Փորձ են արել տանկետկաներով փոխարինել հեծելազորի աշխատանքը հետախուզության ժամանակ: Սա-

Նկ. 17. Մանր տանկ

կայն տանկետկան չի կարող անցնել այն բոլոր տեղերով, վրտակ կանցնի հեծելակը: Յեթե այդ աղբյուր է, ուրեմն չի կարելի խնամքով հետախուզություն կատարել միմյան տանկետկաներով: Բայց յեթե զբանցով ուժեղացնենք հետախուզությունը, արժեքավոր հետեվանքներ կստանանք:

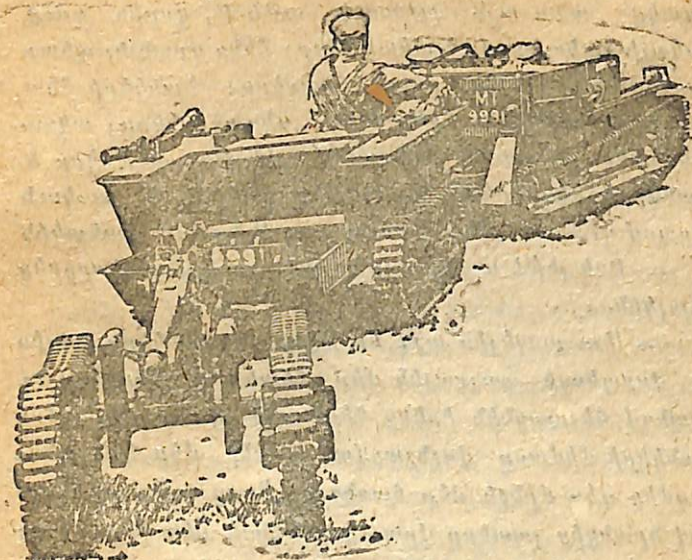
Յեա թվեցի ձեզ վոչ բոլորը, այլ բանակներում գոյություն ունեցող մարտական տանկերի միմիայն հիմ-

նակա՞ն տեսակները: Տեխնիկա՞ն շարունակ աշխատում
է, վորպեսզի կարելի լինի կովի այդ նորագույն միջոցը
հարմարեցնել մարտի բազմազան դեպքերի համար: Յեթե
տանկից ցանկանում են շարժման մեծ արագությո՞ւ
թյուն ստանալ, դրա համար հարկ է լինում դրան ավե՞ր
լի թույլ զորհով պատել և ավելի թեթեւ սպառազինել:
Ընդհակառակը, հաշվի առնելով այն դեպքերը, յերբ
կարելի չլինի պատուել ճակատի շատ ամուր տեղամասե-
րը, կառուցում են գերածանր տանկեր, վորոնց քաշն է,
ինչպես Փրանսիացիների մոտ, 68 տոնն, և զրահի հաս-
տույթյունն է 50 միլիմետր: Սակայն այդ տանկերը լայն
զործադրություն չեն ունենալ զորաշարժական պա-
տերազմում, վորտեղ հարկավոր են գլխավորապես
թեթեւ տանկերը կամ ինչպես նրանց անվանում են՝
ուղեկցող տանկերը:

Պրանք մարտում հաճախ ձեր ուղեկիցները կլինեն
և շատ կհեշտացնեն ձեզ համար հակառակորդի դրո-
հելու գործը: Ձեր առջևիւր դուրս դալով, տանկերը
կպատեն դեպի թշնամին տանող մատույցների վրայի
արհեստական արդեւքները, թշնամու կրակը կզրավեն
իրենց վրա ու կկաշկանդեն նրա հետեւիակին հենց այն
ժամանակ, յերբ դուք դրոհի կնետվեք: Այսպիսով
տանկերի շնորհիւ հնարավորություն կունենաք ավելի
բիշ կորուստներով հասնել հակառակորդին և ավելի
հեշտ նրան ջարդել ու վիճամարտում:

Հիշեցեք, վոր թշնամու վերջնական ջախջախումը—
դա արդեն ձեր գործն է: Տանկերը միմիայն ողջում են
իրենց հետեւիակին:

Չմոռանանք այդ նաև թշնամու տանկերի դեմ
կովի ժամանակ. նրանց յետեւից յիկող թշնամու հե-

Նկ. 18. Հակա տանկային թնդանոթ մեխանիզական քարշոյ

Նկ. 19. Տանկերի «կերծանիք»

տեւաղը՝ ահա այն գլխավոր տաճն է, վորին դուք սոսկալի հակահարձած պիտի տաք: Հենց դրան եւ պետք է ուղղված լինեն ձեր բոլոր ջանքերը: Տանկերի հետ հաշիվը կգերջացնեն հրետանին, զնդացիները, ակա- նանետները, հատուկ հակատանկային թնդանոթները և տանկերի «կործանիչները»: Ձեր խնդիրն է՝ տոկոսն կերպով դիմադրություն ցույց տալ թշնամու հետեակին

— Իսկ յեթե տանկն ուղիղ ինձ վրա գա՞, — հարցրեց Պէյրլիինը:

— Այս բոլորէիս այդ եւ կընենք: Տանկերը դալիս են, վորպեսզի քայքայեն մեր հետեակի շարքերը ու դրանով հեշտացնեն իրենց հետեակի դրոհը: Թշնամու տանկերի միմասը վոչնչացված կլինի մեր հրետանու կողմից դեռ մինչև ձեր հասնելը: Բայց այնուամենայ- նիվ նրանցից շատերը վրա կտան նաև ձեզ վրա: Դուք պետք է ամեն կերպ դժվարացնեք տանկերի աշխատանքը: Տանկից դիտողություն կապարելը դժվար է: Յե- թե դուք կարողանաք լավ հարմարվել տեղանքին և քո- դարկվել, այդ դեպքում տանկից ձեզ նկատելը շատ դժվար կլինի: Տանկերի դրությունն եւ այդ ժամանակ շատ ծանր է լինում. չէ վոր նրանք գտնվում են զնդա- ցիների ու հրետանու զնդակոծի տակ: Նրանք հնարա- վորություն չունեն կանդ առնելու ձեզ հետախուզելու համար, վորովհետև նրանց յետևից հարձակվում է հետեակը: Ահա թե ինչու այդ կավի ժամանակ ձեզ հա- մար ամենակարեւորն է՝ աշարուրջ կերպով դիտել տանկի շարժումը, յերկար է տոկումություն ունենալ, կրակի լիակատար կարգապահություն պահպանել — կրակել միմիայն օրիկ հրամանատարի հրամանով, և շատ լավ բռնարկվել:

Հասկանալի չէ, վոր շատերն այս կամ այն տանկի հանապարհի վրա կլինեն: Այն ժամանակ, ընկեր-դարձ ձավ հրամանատարը դեպի Պէյրլիինը, — հանդիստ սպա- սեցեք տանկի մինչև 100 մետր մոտենալուն, իսկ այդ հեռակայությունից կրակեցե՛ք տեսողական ճեղքի վրա:

— Դեհ, նա ինչպես դիպցնի — լավեցին մի քանի ձայներ:

— Յեթե հարյուր քայլի վրա չե՞ք կարողանում, — չարունակեց հրամանատարը, — թողեք, վոր մոտենա, և՛ հենց վոր մեռյալ տարածության մեջ ընկնեք, այնպիսի հեռավորության վրա, վոր տանկի զնդացիներ չկարողա- նա ձեզ վրա մրակել, այն ժամանակ համարձակ կրակե- ցե՛ք տեսողական ճեղքին, չէ վոր այդ շատ մոտիկ կլինի, միմիայն զսպամություն է հարկավոր:

— Միևնույնն է, Պէյրլիինը չի դիպցնի:

— Այն ժամանակ տանկի թրթուրի տակ նետեցե՛ք մի կապ նոնակ, հետը միասին կապած, իսկ ինքներդ յետ թռե՛ք դեպի մի կողմը:

— Նա վրնց յետ թռչի, յերբ նա այնքան է ժիր, վորքան մի վարագ. (խոզ), — կատակ արին մարտիկնե- րը, — կորալ Պէյրլիինը:

— Այս, այդ դեպքում կկարգի, — չարունակեց հրա- մատարը, — լավ հրաձիգի, ուժեղ նոնաձիգի և սու- հասարակ ճարպիկ և տոկուն մարտիկի համար տան- կերի հետ այդպիսի հանդիպումը սարսուղելի չէ — միշտ դուրս կպրծնի: Իսկ վատ մարտիկը, իհարկե՛ն, այդպիսի դրությունից դուրս չի պրծնի: Ներկայումս դաշտում պետք է լինեն հարյուրիկ, անվահեր և հմուտ մարտիկներ:

— Այստեղ հարկավոր են քեզ նմանները, — ասաց Ստրամինը, ձեռքը դնելով Կրուտովի ուսին, յերբ վաչտը չարվում եր զօրանոցը վերադառնալու համար:

Ա Վ Ի Ա Ց Ի Ա

Այերողրումը մտնելու ժամանակ մարտիկները, լսելով պրոպիլերի աղմուկը, աչքերն ակամա բարձրացրին դեպի վեր: Գետնից վոչ շատ բարձր ահուկի դեպատիջ թռչունի նման թռչելը տարածած թռչում եր ինքնաթիռը: Մի քիչ հետ, աղմուկ հանելով, բարձրացավ մյուսս: Սավառնակը: Պչյուկները, վորը այդպես մոտիկից ինքնաթիռներ յերբեք չեր տեսել, բերանը բաց արած հետեւում եր նրանց սահուն թռիչքին:

Մարտիկներն այնպես եյին տարված, վոր չնկատեցին, թե ինչպես ողաջուն արագ քայլերով մոտեցավ նրանց:

— Ընկերներ, — պարճավ նա մարտիկներին. — ինձ հանձնարարված է ձեզ հետ մի զրույց ունենալ ավիացիայի մասին: Յես տեսնում եմ, վոր ինքնաթիռները ձեզ վրա մեծ տպավորութուն թողեցին: Իսկապես, ողի նվաճումը մարդու խելքի ամենախոշոր նվաճումներից մեկն է հանդիսանում: Այդ նվաճումը, ինչպես եւ մյուս շատ նվաճումները եւ միշտ, բուրժուազիան առաջին հերթին ծառայեցրել է պատերազմի խնդիրներին:

Այդպես համաշխարհային պատերազմի ընթացքում ինքնաթիռները լայն զործադրութուն գտան: Ապագայի պատերազմում նրանք եւ ավելի մեծ դեր պիտի խաղան: Ավիացիայում ամենից առաջ աչքի յե դարնում եր աշխատանքի ծախալը: Ինքնաթիռի արագութունը

եւ նրա թռիչքի հեռավորութունը թույլ են տալիս անգամական պայքարի վրա ազդեցութուն ունենալ ահադին տարածութունները վրա:

Առաջներում, որինակ, հակառակորդի մասին տեղեկութուն հավաքելը կարելի եր հեռախոսալսության միջոցով, այն եւ նրա այն զորքերի մասին, վորոնք գտնվում եյին հենց ճակատի վրա: Իսկ ինչ եր կատարվում հակառակորդի թիկունքում, այնտեղ գործերի ինչպիսի տեղավախարքումներ եր կատարում, ինչ բանակաւքյամբ եւ ինչ ուղղություններով, — այդ իմանալն անհնարին եր:

Այժմ այդպիսի դրութիւնը հիմնովին փոխվել է. ինքնաթիռները, խորը թիկունքն անցնելով, ճակատից մոտ 300-350 կիլոմետր, կարող են տեղեկութուններ հավաքել զորքերի գլխավոր տեղավախարքութունների մասին եւ թշնամու դանազան ռազմական պատրաստութիւնների՝ մասին: Իսկ այդ բոլոր տեղեկութիւններն ունենալը կնշանակի իմանալ հակառակորդի հիմնական պլանները՝ թե նա վոր ուղղությամբ եւ ուղարկում ավելի խոշոր ուժեր, գլխավոր հարվածը հասցնելու համար, կամ վորտեղ եւ ամբութիւններ կառուցում, հատկապես համառ գլխադրութիւնն ցույց տալու համար:

Զորքերի մարտական աշխատանքը կախված է արդիւնաբերութիւնի աշխատանքից. զործարանները, ֆարքիկները եւ տրանսպորտը՝ ահա այն գլխավորը, վորի վրա հենվում է մեր ավիան ուժը: Ներկայումս պետք է շարունակ մարտադաշտերը միլիոնավոր տոնն ամեն տեղադրել մարտադաշտերը միլիոնավոր տոնն ամեն տեղադրել մարտական տաշարներ՝ արկեր, վամփուշաներ, սակի մարտական տաշարներ՝ անցնելու եւ ամեն տեսութունավորող նյութեր, դետից անցնելու եւ ամեն տեսակի ճարտարադիտական աշխատանքներ: Այդ ամենը պետք

և պատրաստել և իր ժամանակին մարտադաշտերը հաս-
ցնել: Այսպիսով գործարաններն ու տրանսպորտը առ-
հասարակ թիկունքի աշխատանքը ցանկապես յեռանդով
հասկատի բոլոր մարտական գործողությունները: Յեթե
կանգնեցնենք տրանսպորտի և գործարանների աշխա-
տանքը, այն ժամանակ ճակատում կռվելու միջոցներ
չեն լինի:

Նկ. 20. Ինքնաթիռի վրայի գնդացրային բռնը

Առաջներում, յերբ ինքնաթիռները գոյություն չու-
նեյին, թիկունքը հասնելը հնարավոր չէր. նախ անհրա-
ժեշտ և ջարդել այն զորքերին, վրոնք կտրում էյին
այդ թիկունքի ռուսը: Ներկայումս ինքնաթիռների ոգ-
նությունը հնարավոր դարձավ քայքայել թիկունքի աշ-
խատանքը և հենց դրանով էլ թուլացնել բանակին իրեն,
յեթե իր ժամանակին բանակին չեն հասցնիլ մարտի հա-
մար անհրաժեշտ բոլոր նյութերը:

Հետո, զորքերի վրա յերթի ժամանակ և նրանց
հանգստի համար տեղավորված ժամանակ հարձակում
կատարելիս, ինքնաթիռները կարող են զորասյունները
կանգնեցնել ճանապարհին և դրանով թույլ չեն տալ
թշնամուն մարտի ժամանակ օգնություն հասցնել, կամ
զորքերին այնքան ուժասպառ անել, վոր կլիսով չափ
կողակտեցնեն նրանց մարտունակությունը:

Վերջապես, ընկերներ, ինքնաթիռները կարող են
ազդեցություն ունենալ մարտի ընթացքի վրա, մասնակ
ցելով յերկրային զորքերի մարտի բռնկվում, վրա տա-
լով հակառակորդի զորքերի վրա և դրանով հեշտացնե-
լով իրենց գործածության աշխատանքը: Հարձակումների
համար նրանք ունեն գնդացիներ և ռումբեր:

— Ընկեր ողաչու, — դուք յեկտվ Պէյոլկինը, — այն
դեռ և դուքս դալիս, վոր ավիացիան ավելի ուժեղ է,
քան մյուս բոլոր միջոցները. ինքնաթիռը գործում է
թե մարտում և թե խորը թիկունքում: Մի խոսքով,
ինքնաթիռը կարող է ամեն բան անել: Այդպիսով հնա-
րավոր չե՞ արդյոք միայն այդ ինքնաթիռներից ավելի
չափ կառուցել յեկ պատերազմի ժամանակ միմիայն
նրանցով կռվել:

— Վոչ, — ընկեր, — ծիծաղեց ողաչուն, — դրանից
վրջինչ դուքս չի գալ: Մենք ողի մարտիկներ ենք յեկ
թշնամու համար զարհուրանք ենք, այդ ճիշտ է: Բայց
ավիացիան միանգամայն անընդունակ է ամրացնել ձեռք
բերած հաջողությունը: Մենք չենք կարող նույնիսկ
մեկ րոպե ել կանգ առնել: Ինքնաթիռն իր առաջադրու-
թյունը կատարելուց հետո, նույն րոպեյին թողում վե-
րադառնում է իր զորքերի մոտ: Դրանից ի՞նչ դուքս կդա:
Յենթադրենք, դուք գրոհել եք թշնամուն, ներխուժել եք

նրա դասավորութեան ներքո յեզ նույն բուսիցին յետ
եք գնացել, հետո նորից եք գրահել, և նորից յետ փա-
խել, և այսպես անելերջ: Պարզ է, վոր այդպիսի
պատկաներից մի լավ բան դուրս չի դալ: Ավիացիան

Նկ. 21. Թեյի տակից կախած այկ-
բուսումբեր

ուժեղ և միմիայն իր հզոր ազդեցութեամբ յերկրային
զորքերի կռիւ վրա: Իսկ ինքը վորեւէ մարտական վեճ
լուծելու հնարավորութիւն չունի:

Ավիացիայի մարտական աշխատանքի զանազան
տեսակները պահանջում են նաեւ զանազան կառուցվածք
ունեցող ինքնաթիռներ:

Ողից հետախուզութիւն կատարելու համար, վորը
տեղի յե ունենում զիտողութեամբ և լուսանկարչութեամբ
ոգնութեամբ, գոյութիւն ունեն հետախույզ ինքնա-
թիռներ: Սրանք թռչում են մեկ ժամում մինչև 200-220
կիլոմետր, սպառազինված են յերկու զնգացրով և ուժ-
բերի 250 կիլոգրամ պաշար ունեն: Հետախույզը կարող
և ողում մնալ մինչև 6 ժամ:

Յերթերի ժամանակ յեզ մարտում զորքերի վրա
խորձակում կատարելու համար գործադրվում են այս-
պես կոչված շտուրմովիկներ կամ մայրիկ ինքնաթի-
ռներ: Սրանք թռչում են մեկ ժամում մինչև 80 կիլոմետր,
սպառազինվում են 5-6 զնգացրով և ինքները պահա-
վորվում են: Շտուրմովիկներն իրենց մարտական աշ-
խատանքները կատարում են 10-ից մինչև 500 մետր բարձ-
րութեամբ վրա:

Խորը թիկունքում կարեւոր կետեր ավերելու համար
պահանջվում են այնպիսի ինքնաթիռներ, վորոնք ուժ-
-

Նկ. 22. 2 մոտորավոր գիշերային ուժակածի

ված են խոշոր բեռնափոխակութեամբ և թռիչքի մեծ տե-
վողութեամբ: Իրրե այդպիսիներ հանդիսանում են Բե-
քեվ-ումբակիրները, վորոնք թռչում են մեկ ժամում
200 կիլոմետր արագութեամբ, և ծանր-ումբակիրները—
մինչև 170 կիլոմետր: Ծանր ումբակիրներն իրենց վրա
կրում են ուժեղի պաշար մինչև 1000-1300 կիլոգրամ
և կարող են թռչել հակառակորդի թիկունքը մինչև
600-800 կիլոմետր հեռավորութեան վրա:

Վերջապես գոյութիւն ունեն ևս մի տեսակի ինք-

նաթիւներ—կործանիչներ: Սրանք ծառայում են թընամու ինքնաթիւներին դեմ կռիվ մղելու համար: Կործանիչն իր չափերով բոլոր ինքնաթիւներից ամենափոքրն է և միևնույն ժամանակ ամենաարագ ինքնաթիւն է. թռչում է մեկ ժամում մինչև 300 կիլոմետր արագութեամբ: Ունի մեջ 3000 մետր բարձրանալու համար կործանիչի համար հարկավոր է 4-5 բոպե, իսկ հետախույզին—10 բոպե: Ուրեմն կործանիչն ունի մեջ բար-

Նկ. 23. Կործանիչ ինքնաթիւ

ձրանում է ավելի արագ, քան մյուս ինքնաթիւները: Թռիչքի արագութեան շնորհիվ, նա ուղային մարտում ավելի ձեռնաու գրութուն է դրավում, վրա տալով թշնամու ինքնաթիւի վրա իր սպառազինման մեջ յեղած յերկու գնդացրի կրակով:

Այսպիսով պատերազմում մեծ դեր կրողն նաև դի-

րիֆաբլները: Այդ ուղային դիպանտները իրենց հետ առաքել ահադին պաշար են վերցնում:

Կործանիչը համախ կաշատպան է մեզ թշնամու ավիացիայից: Ուղային թշնամու դեմ դա ամենաուսեղ միջոցներից մեկն է: Ինքնաթիւներից պաշտպանվելու հզոր միջոց է հանդիսանում նաև զենիթային հրետանին: Սրա հրանոթները միջակ տրամաչափի յեն և ինքնաթիւների դեմ կռիվ են մղում 1000-ից մինչև 3500 մետր բարձրութեանների վրա: Ծանր հրանոթները պաշտման բարձրութեանների վրա: Ծանր հրանոթները պաշտման են ինքնաթիւներին իրենց կրակի տակ 1200-ից մինչև 16.000 մետր բարձրութեանների վրա:

Ինքնաթիւների վրա հրաձգութեանը, նրանց թռիչքի արագութեան պատճառով, հասկանալի չէ, վոր շատ դժվար է: Բայց զենիթային հրետանու հրաձգութեան համար ժամանակակից անոթները թույլ են տալիս կրակ վառել շատ մեծ ճշտութեամբ:

— Ընկեր հրամատար. իսկ դիչերը ինքնաթիւները կարող են թռչել:

— Ի հարկէ: Նույնիսկ հեռավոր թռիչքները՝ խորը թիկունքի վրա հարձակում կատարելու համար ուրմբակիրները կատարում են հենց դիչերը:

— Այն ժամանակ ինչպե՞ս կարող է կրակել հրետանին:

— Նրա հրաձգութեանն ողնում են լուսարձակները և ձայնակլանիչները: Ձայնակլանիչները պրոպելլերի աղմուկից վորոշում են ինքնաթիւի գրութունն ըստ ուղղութեան և բարձրութեան: Այդ հնարավորութեան և տալիս լուսարձակի ճառագայթն միանգամից ուղղել այդ ուղղութեամբ, և հրետանին հնարավորութեան և ստանում կրակ բանալ լուսավորված ինքնաթիւի վրա:

Վերջապես ինքնաթիռի դեմ հաջող կոխվեցին մղում
գնդացիներն այն դեպքում, յերբ ինքնաթիռը թռչում
է 1000 մետրից պակաս բարձրութեան վրա: Հրացաննե-
րը և թիթեվ գնդացիները կրակ են վառում, յեղբ
նաթիռը ցածրանում և մինչև 500 մետր:

Ինչպես տեսնում ենք, ինքնաթիռի դեմ կոխելու
համար դոյուլթյուն ունեն բախկանին ուժեղ միջոց-
ներ: Միայն պետք է կարողանալ նրանց ոգտադրո՞ւնք:

Ողային հարձակումից մեղ օդահարանելու և հակա-
ռակորդի յերկրային զորքերի կոխվը դժվարացնելու
համար ամենալավ միջոցն է քողարկումը: Քողարկման
մասին մշտապես պետք է հող տանի ձեզնից ամեն մեկը՝
թե յերթերի, թե տեղում դասավորման ժամանակ և թե
մարտում:

Այս, ընկերներ, ձեզնից պահանջվում է արագու-
թյուն և շարժունակութիւն: Ինքնաթիռը մեկ վայր-
կանում թռչում է մոտ 50 մետր: Շտուրմովիկներն աշ-
խատում են աննկատելի կերպով մոտենալ և վրա տալ
հետևակի վրա այն ժամանակ, յերբ նա մասնատվել դեռ
չի կարողացել: Թե ինչու համար է այդ կարելւոր, դա-
տեցեք ինքներդ: Յերեք ինքնաթիռը, յուրաքանչյուրը
4 գնդացրով, 100-150 մետր բարձրութեանից զորա-
սյունում յեղած վաշտի վրա հրաձգութիւն կատարե-
լիս, կտան 30-36% դիպումներ:

— Այ ինչ կասեմ:

— Իսկ յեթե վաշտը մասնատված է, ապա նույն
բարձրութեան վրա գտնվող ինքնաթիռից նրա վրա ուղ-
ղված հրաձգութիւնը կարող է դիպումներ տալ 2-3
տոկոսից վոչ ավելի: Իսկ յեթե ինքնաթիռը կրակում է
250-300 մետր բարձրութեանից, այդ դեպքում նրա

դիպումները յերկր առնգամ օդի յակաս կլինեն,

— Դեհ, այդ քուրովին ել սարսափաք չե՞, — առաց
կրուտովը:

— Այսպիսով, — շարունակեց ողաչուն յերկնքի դի-
ատութիւնը չի կարելի վոչ մի բոպե թուլացնել: Շը-
տուրմովիկները, որինակ, դիտողների աչքից թաքնվե-
լու համար, յերբեմն շատ ցածր են թռչում: Դուրս

Նկ. 24, Կոշա դերիժարը «Յեպպիլին»

կղան անսպասելի կերպով վորեվե (փոքր անտառի յե-
տեվից յիվ, մեկ վայրկյանում 50 մետր անցնելով, շատ
կարճ ժամանակամիջոցում ձեր գլխավերելում կլինեն:
Ուրեմն անհրաժեշտ է, վոր ձեր դիտողները կարողանան
աշաւուրը կերպով հետեվել...

— Ձենք ընիւ, — հաստատեց Միրոշինը:

— Հատկապես ճարպիկ պետք է աշխատեն դնդա-

ցրածիդեհերը: Հմուտ ձեռքերում գնդացիքը կարող է խիել վայր զցել ինքնաթիռը կամ համեմատյն դեպս նրան հարկադրել ավելի բարձրանալ: Իսկ վորքան ավելի բարձր է թռչում ինքնաթիռը, այնքան ել ավելի անհաջող է նրա հրաձգությունը: Վերջապես դուք բոլորդ սկսեցեք և այնքան ճարպիկ լինեք, վորպեսզի յերթի ժամանակ ինքնաթիռի վրա տալու դեպքում, մի քանի վայրկյանում դորասյուռից հետք ել չմնա, — բոլորը ցրվեն յեվ ջողարկվեն: /

— Այս, ընկերս — Պէյրոլիինն — դարձաւ վորոնկովը, — տեխնիկայի վրա հույս դիր, իսկ ինքդ ձեռքերդ ծալած չնստեա:

Պէյրոլիինը մօայլ ու բռն մնաց:

ՄԱՐՏԱԿԱՆ ՔԻՄԻԱ

Դաշտում պարապմունքները վերջանալուց հետո, վաչառ հավաքվեց բլուրի վրա: Արեւելյան ուժեղ քամի եր փչում: Դասակի հրամատարը ձեռքով ցույց տվեց դեպի արեւմուտքը յեվ հարցրեց:

— Ասա ասեցեք խնդրեմ, յեթե հակառակորդն այս բոսնիս գտնվեր արեւմուտքում յեվ մեզ վրա դադ արձակեր, դուք ի՞նչ կանայիք:

— Մենք՝ հակադադերը կհաղահչինք, — չտապ պատասխանեց Կրուտովը:

— Հակադադերը հաղենէլ չարժի, — նկատեց Դրուլինը, — վորովհետեւ քամին փչում է դեպի հակառակորդի կողմը, յեվ դադերը կգնային վաղ թե մեղ վրա, այլ հակառակորդի իրեն վրա:

— Զիչտ է, — համարձ հիշեց Կրուտովը, — Ժորա համար միտք չունի այս բոսնիս դադ արձակել:

— Իսկապես, հակառակորդն այս բոսնիս չի կարող մեզ վրա բալոններից դադային ալիք արձակել, — ասաց վաչառի հրամատարը, — այդ կապի համար պայմանները նպաստավոր չեն:

— Արկ ձդելը դժվար է, — պատասխանեց Դրուլինը, — բայց միևնույնն է, այսպիսի քամու ժամանակ

Նկ. 25. Զենիթային հրաձգություն սայլակներից (տաշանկաններից)

դադերը մեր շուրջը չեն մնալ: Յեվս առավել մենք կանգնած ենք բլուրի վրա:

— Զիչտ է, ընկերներ, այս բոսնիս մենք կանգնած ենք այնպիսի պայմաններում, յերբ թշնամու համար ձեռնառու է մեզ ոմբակոծել քիմիական արկերով: արագ ներդործող դադերը, իսկ իրրեւ բոյապիսիններ հանդիսա-

անում են Գողթը սակավակայուն թն, ուժեղ քամքը ժամանակ, նույնիսկ յեթե քամին փչեր դեպի մեր կողմը, մեղ համար ազատարակ ուրուսիելի չեն:

Իսկ յեթե թշնամին սկսի կրակել կայուն թունախորոզ նյութերով, արինակ, իսկրիտով լի արկերով: Այդ դադը հենց նրանով ել վտանգավոր ե, վոր իր թունա-

Նկ. 26. Գողանեաներ

վորող ներդարծությունը պահպանում ե՝ բաց վայրում մի քանի որվա ընթացքում, իսկ անտառոտ վայրում՝ մինչեւ մի քանի չարաթ:

— Այսպիսի ուժեղ քամու ժամանակ, ես առավել յերբ փչում ե դեպի թշնամու կողմը, — մտածում եր Դրուզինը, — մենք չպետք ե վախենանք նույնիսկ կայուն դադերից: Իսկրիտը կնստի ներքեւում, յեւ բացի այդ քամին նրան հըջի դեպի հակառակորդի կողմը:

— ՃՀչա ե. — հալանություն տվեց փաշտի հրամարը, — Դրուզինը լավ ե հասկանում, կարելի յեք ե կարելի քիմիական հարձակում սպասել յեւ ինչպիսի: Հասկանալ այդ հարցերը պետք ե կարողանալ

Նկ. 27. Հրանեաներն աշխատանքի ժամանակ

յուրաքանչյուր մարտիկ: Ամենից առաջ նա պետք ե իմանա, վոր թունավորող նյութերը կարելի յե բաժանել յերիւ հիմնական տեսակի — անկայուն յեւ կայուն:

Անկայուն թունավորող նյութերն արագ ներդարծություն են ունենում, բայց արագ ել ցրվում են: Դրանց վերաբերում են գլխավորապես հեղձուցիչ, թունավոր յեւ փռչացնող նյութերը:

Կայուն նյութերը ընդհակառակը, ուժեղ կերպիչ

ընդունակութիւնն ունեն և թունաւորում են գետինն ու
 օդը յերկար ժամանակով՝ մի քանի ժամով յեղ նույնիսկ
 մի քանի օրով: Դրանց են պատկանում գլխաւորապէս
 պալարական թունաւորող նյութերը:

Թունաւորող նյութերի (կրճաա թ՛ն) այդ տարբե-
 րութիւնը հարկադրում է նրանց դործադրել տարբեր

Նկ. 28, Ծխածածկույթ սարքելը

տակտիկական տայմաններում: Որինակ, յեք-ե մենք
 պաշտպանողական դիրք ենք գրաւում, ի՞նչպիսի թու-
 նաւորող նյութեր ամենից առաջ կարելի յի սպասել
 հարձակվող հակառակորդի կողմից:

— Անկայուն. — արագ արտասխանեց կրուտովը, —
 վորովհետեւ կայուն գաղերը յերկար են մնում յեղ հենց
 իրեն՝ հակառակորդին կիսագարեմ հետո՝ դրաւիկ մեր
 դասաւորութիւնը:

— Զիշտ ե, — հաստատեց հրամատարը, — միայն
 թունաւորող նյութեր ավելի շուտ կարելի յի սպասել
 դասաւորութեան խորքում. նրանցով կթունաւորեն այն
 ճանապարհներն ու վայրը, վորոնցով պիտի անցնեն
 զորքերը, կայուն թ՛ն լի քիմարկերով կամ քակած են

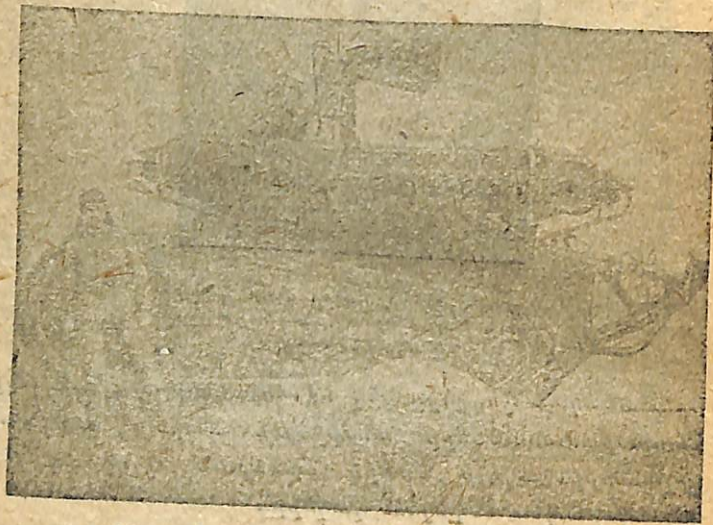
Նկ. 29. Թ՛ն ի դուրս գալը շտապի
 (կաշեփողի) միջով փողիացուցելի
 սկսականակից

հրետանական դիրքերը յեղ ոճանդակները: Հետեւակի
 ստորաբաժանումների անմիջորեն մարտի բռնվելու
 շրջաններին ավելի մոտիկ տեղերում կգործադրվեն
 գլխաւորապէս անկայուն գաղերը:

Ամենից շատ տարածված է հրետանական ուժակո-
 ծումը քիմարկերով: Բիշ չի աշխատել նաեւ ավիացիան,
 քիմիական ուժերը վայր դցելով յեղ վայրը թունաւոր-
 ւելով հասուել անոթների-փոշիացուցիչների ոգնու-
 թյամբ: Ավիացիան կհարկադրի հաւիի առնել թ՛ն նայել
 խորը թիկունքում, թունաւորման միջոցով փակելով
 զորքերի շարժման ճանապարհները յեղ հենց դրանով
 կստիպի ժամանակ կորցնել շրջանցող յերթեր կատա-

րելու, վայրն անխնայ դարձնելու, ճանապարհները դա-
ղային խցաններէից մաքրելու համար: Վերջապէս, վեր-
ջերս դաղային գլխահներն համար ուղտադործվում են նա-
յեւ մանկերը:

Այգպլիսի ԹՆ դեմ պայքարը խոշոր չափով կհեշ-
տացնի ճանապարհի քիմիական հետախուզութիւնը:
Դաղերի կիրառումը կախված է վայրի յեւ յեղանակի

Նկ. 30. Դաղաղային տանի

պայմաններից: ԹՆ հալափվում են ցածրավայրերում:
Այդ պատճառով բարձր տեղերը դաղերի նկատմամբ
ավելի քիչ են վտանգավոր: Բալոններից դաղ արձակելը
Թույլ քամի յե պահանջում: Ուժեղ քամու ժամանակ,
նույնպէս և ուժեղ անձրեւի ժամանակ դաղերը զործա-
դրելի չեն: Դրանց խանգարում և նայել չողը, ուստի

ամառը ամենաճեղքուած ժամանակն են՝ լուսաբացը և
իրիկնապահը:

Յերբ վայրի յեւ յեղանակի պայմանները նպաստա-
վոր են, — այդ արդէն ինքնբոստիւնյան հարկադրում և
զգուշ լինել: Սմենասարսափելին՝ դաղերի կիրառման
անտիկալութիւնն է: Ուստի պետք է ուշադրութիւն
դարձնել, վորպէսզի քիմիական հետախուզութիւն զոր
ծը լավ հիմքերի վրա դրված լինի: Հակադաղերը, դա-
ղապատանները, հատուկ հագուստ, քսուքները, ան-
վնաս դարձնող բաղադրութիւնները լիովին ապահո-
վում են դաղերի դեմ պայքարի հաջողութիւնը:

Սմենափոքր անխուժութիւն ղեկըրում, դաղային
հարձակումը կարող է շատ վնաս հասցնել: Կովի քիմիա-
կան միջոցները խոշոր չափով դժվարացնում և բար-
դացնում են մարտական գործողութիւնները: Հակա-
դաղերը հազած աշխատանքը, խանգարելով մարտիկ-
ներին շարժումը, մի քիչ դժվարացնում են կրակ վարելը:

— Ընկեր հրամատար, — դարձով Պէյոլինը, — բայց
կարող է պատահի, վոր մենք դաղերի հետ գործ չունե-
նանք: Ձե վոր ճեր կանոնադիրքն ասում և, վոր մենք
ինքնբոս կգործադրենք դաղերը միայն այն դեպքում,
յեթե բուրժուազիան առաջինը գործի դնի դաղերը:

— Դրա վրա հուշս դնել չի կարելի: Կարմիր Բա-
նակն ինքն առաջինը յերբեք չի դիմի թունաւորող նյու-
թերին: Բայց բուրժուազիան անպայման կգործադրի
դրանք: Յեւ մենք, բնիկներ, վորպէսզի պատրաստ
լինենք թշնամուն հակահարված տալու, պետք է լավ
իմանանք մարտական քիմիան: Ձեզից ովքեր հակադա-
ղերը հաղնելիս յերկար ժամանակ մլուլ են անում,
ովքեր չեն կարողացել իրենց ընտելացնել հակադաղը

Կազմած յերկար աշխատել, նրաք ապառաջ պատերազմում չեն կարող պատվով կուլել թշնամու դեմ:

— Իմ հարվածայինները, — լեկուցեց Միրոշինը, — վճռել են հակադարձ կազմ մի ալ մեկ ժամ:

— Այդ արդեն մարտիկներ են. — հավանություն տվեց հրամատարը, — բայց վարպետի վերջնականապես մարտահանորեն վտաքի կանգնեց, մնացեք մինչև մեկ ու կես ժամ:

— Կպահենք. — վստահ երպրով հայտարարեց Կրուտովը:

ՀԱՆՈՒՆ ՏԵԽՆԻԿԱՅԻ, ՀԱՆՈՒՆ ՃԱՐՊԻԿ ՍԱՐՏԻԿԻ

Ծանոթանալով կործանելու հիմնական տեխնիկական միջոցների հետ, մեր մարտիկները ինքններն ել հասկացան, վոր հաջող մարտ մղելու համար կարեւոր են լավ կարգավորած կռիւ, նույնպես և ճարտարագիտական մասերի անարգել շխատանք:

Կապալտորներն առահովում են միաբան, համաձայնեցած աշխատանքը պատակների, վաշտերի, մարտկոցների, հեծելապարտերի, վնդերի, դիվիզաների, կորպուսների, բանակների և ամբողջ ճակատի միաբան ու համաձայնեցրած աշխատանքն ամբողջ թիկունքի հետ:

Ճարտարագիտական տեխնիկան խոշոր չափով ուժեղացում և մարտիկին, լրացնելով նրա աշխատանքը քողարկան, ինքնախրամատման, հզոր ամրությունների տալով, թշնամու դրահավտմոթիկները, իրանկերը կանգնեցնելու արդեւքների կառուցման նկատմամբ և այլն:

Վերջապես ճարտարագիտական տեխնիկան մեծ Բեռնություն և ցույց տալիս, նորոգելով կամուրջները, ճանապարհները և դեռերը հաղթահարելու ժամանակ անցարանային միջոցներով և այլն:

Մարտիկները լավ յարացրել են այս բոլորը: Տեխնիկական արշավը վերջանալուց հետո նրանք հալաք վեցին լինանկյունում թողնելի յեղրափական դրույքը

Նկ. 81. Կամուրջ քլած նավակների վրա

լսելու համար: Նույն մի քիչ ուշացալ, և մարտիկները նրան սպասելիս սաքացած վիճում ելին:

Պէշյուկինը վաղուց եր համոզվել, վոր նա սխալվում եր, բայց կամակորության պատճառով չեր տրտմում առանց մարտի անձնատուր վրեն: Ստրովինը վաշտի թերթի լմբելու անդամը, — մյուսներից ավելի հանդիստ, խեղացի կերպով և առանց ուսմանալու ջարդ ու փշուր եր անում Պէշյուկինի բոլոր պատճառա-

բանությանները, վարը վերջիվերջո հանձն առավ իր սխալը:

Յերբ յեկամ քաղղեկը, Լենանկյունում անսովոր աշխուժություն էր տիրում:

— Ընկեր քաղղեկ, — դարձավ Մերոշինը, — Պէջալ-կինն անձնատուր յեղծով բոլոր կետերում: Սարոմինը նրան բոլորովին հաղթեց:

— Այդ վաղուց պետք է լիներ: Առհասարակ, ընկերներ, այն վեճը, թե ինչն է ավելի կարևոր — տեխնի-

Նկ. 32. Ֆանկ կամուրջներ գցելու համար

կան թե մարտիկը, դուր վեճ է: Թե մեկը և թե մյուսը կարևոր են: Բայց ներկայումս հատուկ ուշադրություն պետք է դարձնել տեխնիկայի վրա, ուղեղները պետք է դարձնել դեպի դրա կողմը: Այստեղ յետ մընալ չի կարելի: Ամեն տարի Կարմիր Բանակն ել ավելի լրացվում ու հաղեցվում է տեխնիկայով: Այդ թանգարտեք ու հզոր զենքը փորձված ձեռքերում պիտի լինի: Այդ պատճառով մենք պիտի մեր բոլոր ուժերը լարենք տեխնիկային տիրապետելու համար: Յեթե Կարմիր Բանակն իր քաղաքական բարձր դիտակցությամբ հանգերձ հաջող կերպով տիրապետի ժամա-

նակակից մարտի բոլոր տեխնիկական մեթոդներին, նա անհաղթելի բանակ կլինի:

— Տուր տեխնիկա, — դուացե՛ք Մերոշինը:

— Հենց այդ է, պաշտպանեց քաղղեկը, — առաջ տեխնիկա, տուր շատ լավ սովորեցրած մարտիկ: Իսկապես, ընկերներ, մեր յերկիրը լարում է բոլոր ուժերը հնդամյակը կատարելու համար: Խորհրդային տնտեսության առաջ խնդիր է դրված հասնել և անցնել առաջնոր կապիտալիստական յերկրներին: Սոցիալիստական շինարարության հաջողությունները զնալով ել ապի մամացնում են Խորհրդային Միության պաշտպանունակությունը: Արդեն Հիմա Կարմիր Բանակն ունի իր տանկերը: Մենք խոշոր նվաճումներ ունենք ինքնաթիռների, զրահապատ և սովորական ավտոմոբիլների և այլի կառուցման գործում, մի խոսքով տեխնիկայի և այլի կառուցման գործում: Հաջողություններ նկատմամբ Կարմիր Բանակը խոշոր հաջողություններ է ձեռք բերում: Հաջողությունները կաճեն մեր յերկրի և ձեռք բերում: Հաջողությունների աճման հետ միսոցիալիստական արդյունաբերության աճման հետ միասին: Ահա թե ինչու պաշտպանության գործի համար այդքան կարեւոր է Խորհրդային Միության յնդուտարիացումը: Մեր յանդերն է՝ լիովին ոգտագործել գոյություն ունեցող տեխնիկան, տիրապետել նրան, պահպանել նրան, հիշելով, մեր տեխնիկան թանկ գնով է պահել նրան, հիշելով, մեր տեխնիկան թանկ գնով է ձեռք բերվում մեր կողմից: Յուրաքանչյուր մարտիկ պետք է այդ յանդերն իր առաջ զնի նրա ամբողջ հասարակությունը, յերբ բոլոր յերկրների իմպերիալիստիկ ձեռք հիմա, յերբ բոլոր յերկրների իմպերիալիստիկ հաստատապես պաշտպանում են մեզ ներք որբատուն ավելի հաստատապես պաշտպանում:

— Տեխնիկայի նկատմամբ պետք է հասնել բոլոր յուսալիստիկ, — վրա բերեց Սարոմինը:

Այո, ընկերներ, պետք է հասնել, պետք է մեղ-
նից կոփել շատ լավ սովորեցրած, համաշխարհային
հեղափոխութեանը նվիրված մարտիկներ, նույնչափ
համար կերպով և հարվածայնորեն, վորչափ բանվորի
մուրճը հարվածայնորեն կռում, կոփում է մեզ համար
տեխնիկան կովի համար:

— Մենք բոլորն այժմ պետք է հարվածայնորեն
դառնանք.—բացականչեց Դրուզինը:

Այդ յերեկո Պչոյկինը մտավ հարվածայնների

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0276624

4P762 20 400. (3 л.)

13 107

ВЛ. ЛЕЩИНСКИЙ
БЕСЕДЫ О ВОЕННОЙ ТЕХНИКЕ

Госиздат ССР Армении
Эривань — 1991